

Paul Kaaritan Rome Iainao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'ora'a kaarita mishidainao Jesus Christ ati'o, Rome iainaoz ãmashaapan. Aonaa na'apainim zii Paul makouzon Rome iti, mazan kaina'a uaitapanii mishidainao mashaapan na'ii. Na'iki udakotan pamorowautan ãnao di'iti. (Romans 15:22; 16:21)

Di'ora'a pakaaritan ida'a, kaimanaiman Paul kainaabatan Kaimana'o Kuwai dau'an. Na'iki ukowaadan na'apa'oram wuru'u Tominkaru dakotanuz pidan kaimana'o nii. Paul kowaadan, aonaa bauda'apa pidan kaimana'o nii. Soo Jesus Christ, uruu bauda'apa kaimana'o manawun. Wamishidan dono Jesus, waso'ota-kao oia'o kazowautapan ai waunao, na'iki pa'ina'o mashaapa-karu taa-kao wa'ati. Uruu idi kaimana'o ni'i naa wamashaapan Tominkaru tuma.

Paul nyukunuu-kidan pakaaritan ida'an, ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. (Romans 3:23) Soo Tominkaru taa'o kazannaatin-kinai, Jesus Christ mawakan ida'an cross paawa'a. Kaina'a bauda'apa aimaakan ida'an, turuu Jewnao (Abraham takaan-daunnaouz), na'iki Gentilenao (pana'ainaouz pidannao Jewnao ai) ikodan kazannaatin-karu. Ipai ãnao, ãikodan nii pakazannaatin-kinaa nii soo pamishidan ida'an Jesus Christ.

Kaarita buutinpan kida

Paul sakadan pakakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u 1:1-17

Ipai pidan oia'o, aipa'o pakazannaata-ka'o 1:18—3:20

Na'apam Tominkaru kazannaatan pidan 3:21—4:25

Kakupa-karu ikoda-ka'o Jesus Christ ida'an 5:1—8:39

Jewnao na'iki Gentilenao aiapa-ka'o ĩmishidan Jesus Christ 9:1—11:36

Na'apam pidan kaduz zaamatanpa'oraz Jesus Christ ida'ati 12:1—15:13

Paul katokontan pakakuwaapan 15:14—16:27

¹ Di'ora'a kaarita, õgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus poitoruz. Tominkaru zaamatan õgaru Christ Jesus apostlen nii, na'iki ubuutan õgaru kowaadapa'o nii pidannao ati uruu di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ² Kotua'ora'a naa Tominkaru kowaada-kidan Kaimana'o Kuwai dau'u. Na'apa prophetnao saadan Tominkaru Paradan ida'a. ³ UDani dau'a'o wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Wuru'u udaniz, uruu wanaobanaa Jesus Christ. Ukaawankan dono pidan nii, King David takaan-daun uruu. ⁴ Mazan uruu mishi'o Tominkaru, na'iki aonaa usha'apatan oia'o. Umanawunu'o pama'ozakan ida'an Tominkaru kainaabatan pauDani manawun uruu, pakadishita-kidan ida'an uruu mawaka-karu di'iki. ⁵ Tominkaru aipan idi ipai pidannao taapan umanawun nii Jesus Christ, uaidan pakamunanun õ'ati Christ ida'an. Uzaamatan õgaru kakuwaapa'o nii

manawun ipai Gentilenao* ati, ñizo'ati kizi Christ pamishidan ida'an Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ⁶ Aizii unao Tominkaru zaamataniinao kapam, Jesus Christ pidanannaou'u naa unao.

⁷ Ukau'an òsaadan di'ora'a òkaaritan ipai unao mishidainao ati, Rome iainauz, Tominkaru marainapanii unao na'iki uzaamatanii unao papidanannao nii manawun. Òtoriiinpan waDaru Tominkaru ati, na'iki waNaobanaa Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

⁸ Aizii kiwiin, kaiman manawun pugaru, òkian Tominkaru ati, Jesus Christ ida'an, ipai unao dau'an. Usha'apanum kau'an ipai'i naa wiizai kawana'ati pidannao kaunamunaatan umishidan Christ. ⁹⁻¹⁰ Tominkaru ati'o òkaudinan kaimanaiman ònyukunuu iki, òkowaadapan pidannao ati Kaimana'o Kuwai, uDani dau'o. Tominkaru aitapanii mishi'o kaiwuru'u òkianuz kaikapa'a: Karikaonan òtoriiinpan Tominkaru ati òpishaan ukaminka'utan unao, na'iki utaapada kizi'i naa aizii òmorowautan unao di'iti.

¹¹ Tuukii manawun òtukapa'azon unao, òkakuwaapa kizi u'ati kaiman kida'o dau'u, Tominkaru sha'apataniaz ipai waunao ati. Òkaminka'uta'azon unao powa'a kizi utaan kaimanaiman unyukunuu Christ ati. ¹² Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u òkianuz: òkaminka'utan nii unao, na'iki unao kaminka'utan nii kapam ògaru,

---

* **1:5** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wama'ozakadaaka kizi, wakowaadan ida'an wamishidan daua'o Christ.

¹³ Õmin-mishidannao, òaipan uaitapan, karikaonan da'i òdakotautan òmorowautan unao di'iti, mazan kaina'a da'i aimaakan kida towauda'uan ògaru. Òmorowauta'azon u'idi'iti turuu kizi òtominapa-kidan unao, ma'ozaka kizi umishidapan Christ, na'apa òtominapa-kidan kawan ba'oran Gentilenao, ba'oran donoi ii kida kapam, ma'ozaka kizi ìmishidapan Christ.

¹⁴ Òsha'apatan ni'o Tominkaru aitan wuru'u òkowaadapanuz Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, donoi sannao ati na'iki wunao ati'i pana'ii kida'oraz ìmashaapan donoi ai. Aitapaabainao ati na'iki maaitapa-kainao ati. ¹⁵ Ukau'an tuukii òkowaada'azon Kaimana'o Kuwai unao ati kapam, Rome iainao.

¹⁶ Ògaru aonaa òkiba'azoo-kidan Kaimana'oraz Kuwai, usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o Tominkaru aidan pama'ozakan, ukazannaatan ipai pidan mishida'oraz Kaimana'o Kuwai. Kiwiitapa, Jewnao bii iki'o pidannao, na'iki aizii ukazannaatan naa kapam Gentilenao. ¹⁷ Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwaiz, ukainaabata na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii, soo mishida-karu ida'an karikaonan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a: “Wuru'u pidan Tominkaru dakotaniaz kaimana'o pidan nii pamishidan ida'an, uruu karikaonanu'o nii ukakupan.”†

---

† 1:17 Habakkuk 2:4

Tominkaru pataka'utan pidannao oia'o dikin ii

18 Tominkaru aokazi ia'o kainaabatanii pato'oran pidannao ati, sha'apaapainao uz oia'o, aona'oraz kawanu'o Tominkaru nii ĩ'ati. ĩsha'apaapan ida'an oia'o, ĩtowauda'uu ba'orainao pidannao aitapan Tominkaru daua'o.

19 Tominkaru pataka'utan sha'apatainao oia'o, usha'apanum kau'an ĩaitapanii Tominkaru dau'an, kaimanaimana'o ukainaabatan ĩ'ati padaua'o.

20 Tominkaru toman di'iki'o amazada, turua'o pidannao aitapan kaimanaiman uruu, ĩtukapan ida'an utomanii kida, ĩmatukapauzokan pu'u padamata uruu. Uruu ma'ozaka'o manawun, na'iki uruu umanawunu'o Tominkaru ipai patomaniinao ai. Ukau'an aonaa turuu pidan kian: Aonaa õaitapan Tominkaru, kii.

21 ĩaitapan pu'u padamata Tominkaru, mazan upu'u aonaa ĩtaapan uruu umanawunu'o nii, na'iki aonaa ĩkonaukii-kidan umanawunun. Maaitapinaka karikaonan ĩdi'itinpan. Aona'a naa ĩka'iitan padi'itinpan sakitapa Tominkaru dau'u, ukau'an panyukunuu na'akan naa ĩdyaun oia'o dau'ati.

22 ĩtaapinan aitapaabainao nii, mazan maaitapin-kainao karikaonan ĩdyaun.

23 Aona'a naa ĩtaapan umanawun nii Tominkaru, wuru'u karikaonanu'oraz ukakupan, mazan ĩtominkarunĩitan naa ka'ui idi'o aimaakan kida toma-kao. ĩtoman patominkarun nii pidan kawan, kotu'uz kawan, wuniinao kaduz kida kawan, na'iki kowazaznao kawan.

24 Uruu idi'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi oia'o aimaakan kida panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki madoronaa-daun kizi'i

naa ĩkiaapaakan. ²⁵ ĩmuudan naa pamishidan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru dau'a'o, aizii ĩmishidan naa mariidin-karu. ĩtaapan umanawun nii toma-kariwai kida aimaakan, na'iki ĩtukapa-kida pamarainpan ĩdyaun. Mazan aona'a naa ĩtaapan Tominkaru umanawun nii, toma'oraz ĩdyaun. Uruu pa'an turua'o ukonaukii-kida-kao ipai dono. Amen.

²⁶ Na'apa'o dikin ia'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, marii kizi'i naa ĩkiaapaakan madoronaa-daun, padi'itinpan kawana'ati kakiba'azonna'o aimaakan dau'u. Ukau'an, zunnao upu'u ĩna'apan, aona'a naa ĩaipan paudaiaru Tominkaru aitan kawana'ati, mazan ĩkiaapan pamin-zunan kida'a naa. ²⁷ Aizii daonaioranao na'apa kapam ĩdyaun, aonaa ĩaipan paudaiaro Tominkaru aitan kawana'ati, mazan tuukii ĩaipan pakiaapan pamin-daonaioran. Ukau'an, daonaioranao sha'apaapan idi kakiba'azonna'o aimaakan pamin-daonaioran tuma kida, Tominkaru kawinipinaatan ĩdyaun pataka'utin-karu idi.

²⁸ Na'iki powa'a zii, ĩtaapan idi madiwautapaka'o kawan Tominkaru aitapa-kidaniaz padaua'o ĩ'ati. Uruu idi'o umarina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi'i naa kakiba'azonnaa kida'o aimaakan padi'itinpan kawana'ati. Uruu idi'o ĩsha'apatan naa oia'o aimaakan kida, aona'oraz ukaimanan pidan sha'apatan. ²⁹ ĩkaduz ĩsha'apaapan oia'o aimaakan pa'idiwaru: ĩantamikitinan; ĩaipan pasha'apauz nii powa'a zii; ĩnaudapa pakaziwan ba'orainao pidannao; ĩkishauzin, ĩzowian pidan. Aizii na'apam nii ĩparadaakan, soo ĩzunaapaakan; ĩmariidinan; ĩkadakotinan pairiban dau'u; ĩdakoopan

ba'oran pidan mashauda'u. ³⁰ Īmariidinan pairiban dau'u ĩaipan idi uunamunaa abata-kao dikauda. Īto'ora-kizaitapan Tominkaru; ĩdakomikitinan; ĩatadinpan, na'iki umanawun nii ĩkakuwaapan padau'an. Īdi'itinpan pa'ina'o aimaakan dau'u pasha'apata-kinaa nii oia'o. Īdikintapan padaronao. ³¹ Īdi'itinpan maaitapinaka karikaonan, aonaa ĩmishian paparadan. Aonaa ĩkaminka'utan pairiban, ĩaitapan pu'u ubaiaapan kasha'ora'o. ³² Tominkaru aitapa-kidani'i naa ĩ'ati sakitapa'o pakakinaori: pidannao na'apa'oraz ĩmashaapan, marii ĩmawakan, kia'oraz. ĩaitapan pu'u na'apa'o kakinaorii, mazan upu'u zii ĩsha'apaapan oia'o aimaakan kida. Na'iki ĩkonaukii-kida kapam baokoinao sha'apatan na'apa kida'o oia'o.

2

Tominkaru di'itapa aimaakan sakitapa

¹ Aizii pugaru, dakota'oraz ba'oran pidan oia'o nii, na'iki pukian an udau'an: sakitapa'o wuru'u Tominkaru pataka'utanuz uruu. Pudau'ati'o kapam wuru'u puna'apanuz. Usha'apanum kau'an, na'apa'o kapam pugaru uruu kawan, pusha'apaapanii oia'o. ² Na'iki waaitapa Tominkaru pataka'utan nii sakitapa'o ida'an ipai sha'apaapainao na'apa'o aimaakan. ³ Aizii pugaru, pudakotan ba'oran pidan oia'o nii, mazan upu'u pusha'apaapan uruu kaduz oia'o aimaakan kida. Pu'itiiman aona'o nii Tominkaru pataka'utan pugaru, upataka'utan dono sha'apaapainao oia'o? ⁴ Aonaa mooko

pudi'itapan na'apam Tominkaru kamunanun manawun pu'ati? Pusha'apaapan pu'u oia'o, aonaa upataka'utan pugaru sariapa, na'iki utaan dobata amazada pu'ati, upataka'utan ua'ii pugaru? Aonaa mooko puaitapan Tominkaru kamunanunuz manawun pu'ati uaipan idi'o putanawatinan pu'oian ai?

⁵ Mazan dikintapa pugaru, aonaa pumuuda'azon pusha'apaapan oia'o. Ukau'an, puaipan ati'o wuru'u puto'oradanuz Tominkaru powa'a zii pu'ati, upataka'uta-kinaa nii pugaru wuru kamoo dono'o upataka'utanuz naa sha'apaapainao oia'o. Uruu dono, ipai'o nii pidannao aitapan sakitapa'o ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, oia'o pidan nii, oo kaimana'o pidan nii. ⁶ Tominkaru kawinipinaatan nii ipai waunao, washa'apatan kawana'ati aimaakan.

⁷ Kaina'a pidannao, aonaa ikashadinan pasha'apaapan kaimana'o aimaakan. Na'apa'o ida'an ikainaabatan mishi'o iaipan Tominkaru naubaan na'iki utaaan idyaun umanawunnao nii, na'iki utaa kizi i'ati karikaonanu'o kakupa-karu. Inao ati'o nii Tominkaru taan karikaonanu'o kakupa-karu. ⁸ Mazan pidannao sha'apaapainaoz aimaakan panyukunuu aipan kawana'ati, dikintapainaoz mishi'o kakinaorii, na'iki sha'apaapainaoz pa'atiaaka oia'o aimaakan. Inao ati'o nii tuukii Tominkaru to'oran, na'iki tuukia'o nii upataka'utan idyaun.

⁹ Ipai pidannao sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan kida, ibaiaapan nii kasha'ora'o na'iki kaziwa'o. Aitaniimana'o nii Jewnao baiaapan kasha'ora'o, na'iki Gentilenao, na'apa'o

nii ĩbaiaapan kapam. ¹⁰ Mazan pidannao sha'apaapa'oraz kaimana'o aimaakan, ĩnaou'o nii Tominkaru naubaa. Utukapan nii ĩdyaun umanawunnao nii, na'iki utaan nii ĩnyukunuu kaiman-kinaa nii. Aitaniimana'o utaan Jewnao nyukunuu kaiman-kinaa nii, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii utaan ĩ'ati kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati aonaa na'ia'oram pidan powa'a'o umanawunun pairiban ai.

¹² Aizii Gentilenao, aonaan pu'u ĩaitapan kakinaorii Tominkaru dyuudaniaz Moses ida'an. Mazan ĩsha'apatan an oia'o, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan ĩdyaun. Aizii Jewnao, ĩaitapanii pa'an wuru'u kakinaoriiz, ukau'an, ĩsha'apatan an oia'o, Tominkaru pataka'utan nii ĩdyaun ĩdikintapan idi paaitapanii kakinaorii.

¹³ Usha'apanum kau'an, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, ĩaitapan idi kakinaorii, mazan ĩizo'atin idi pa'an kakinaorii.

¹⁴ Aizii Gentilenao, aona'oraz ĩaitapan Tominkaru kakinaori. Mazan ĩsha'apatan an sakitapa aimaakan panyukunuu kowaadan kawana'ati, na'apa'o kainaabata ĩaitapan panyukunuu ii kaimana'o aimaakan, na'iki oia'o aimaakan.

¹⁵ Pidannao na'apa'oraz ĩkaduz, kaina'a'o kawanu'o Tominkaru kakinaori saadinpan ĩnyukunuu ii. ĩnyukunuu kowaada kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz. Usha'apanum kau'an, panaadon ĩnyukunuu kowaada ĩ'ati ĩsha'apatan kaimana'o aimaakan, na'iki panaadon, oia'o aimaakan. ¹⁶ Ukau'an, ipai'o nii kaikapa kida'o aimaakan sha'apan wuru kamoo dono'o, Tominkaru dyuudanuzu naa Jesus Christ tiwaa-

kidapan na'iki upataka'utan pidannao, ĩdizapanii kida padi'itinpan kawana'ati. Kaikapa'o wuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadapaniaz.

Jewnao na'iki Tominkaru kakinaori

¹⁷ Aizii pugaru, pudakotinpan Jew nii, tuukii punyukunuu kakinaorii dau'ati. Pu'atadinpan, na'iki pukian: waunao Tominkaru pidanannao manawun. ¹⁸ Puaitapa kanom Tominkaru aiapanii pusha'apatan. Na'iki tominapa-kida-kariwai pugaru kakinaorii dau'u, pusha'apata kizi sakitapa aimaakan. ¹⁹ Puzauda-kidan turuu pukainaabatan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wunao ati'i ishaawun kawanuinaouz. Na'iki puzauda-kidan Kanada'o kawanu'o pugaru wunao ati'i maruta'o ida'a'o kawanu'oraz ĩmashaapan. ²⁰ Na'iki puzauda-kidan turuu pukakinaotan pidannao, maaitapinkainao kawanu'oraz. Na'iki puzauda-kidan turuu putominapa-kidan koraiziannao kawanuinaouz pidannao. Usha'apanum kau'an, kakinaorii di'iki'o puaitapan ipai wuru'u aitapa'azookariwaiz Tominkaru dau'u, na'iki mishi'o dau'u.

²¹ Mishi putominapa-kida pidannao Tominkaru kakinaori dau'u. Kandii nii mooko aonaa putominpan puizo'atin wuru'u kakinaoriiz? Pukian pidannao ati: Aonaa ukoidapa'ana'a. Aizii pugaru, aonaa mooko pukoidapan? ²² Pukian pidannao ati: Aonaa uba'orantapa'ana'a umin-mazidan kaina'an pu'u. Aizii pugaru, aonaa mooko puba'orantapan? Pukachama'idin ba'oran kaduz pidannao tomanii ai patominkarun nii. Aonaa mooko pukoidapan

kawinipinaa kida'o aimaakan ĩtoriinpauz-kizi dapunaa iki? ²³ Pu'atadinpan, Tominkaru taan idi unao ati pakakinaori Moses ida'an. Aonaa mooko pidannao paradan dikauda Tominkaru dau'an, pudikintapan idi ukakinaori? ²⁴ Na'apa usaadinpan Jewnao dau'an Tominkaru Paradan ida'a: "Unao sha'apatan idi'o oia'o aimaakan, Gentilenao dakoopan Tominkaru."

²⁵ Kaimana'o wuru'u chootin-karuz, * puizo'atin an Tominkaru kakinaori. Mazan pudikintapan an kakinaorii, na'apa'o pugaru Gentilenao kawan, aona'oraz ĩchoota-kao. ²⁶ Ukau'an na'apa kapam Gentilenao, aona'oraz ĩchoota-kao padamata, ĩizo'atin an kakinaorii. Tominkaru tukapan nii ĩdyaun papidanannao nii na'apa choota-kariwainao kawan. ²⁷ Pidan aona'oraz padamata uchoota-kao, mazan upu'u uizo'atin Moses saadanii kakinaorii. ĩdakotan nii Jewnao oiainao nii, ĩdikintapan idi wuru'u kakinaoriiz, usaada-kao pu'u ĩnao ati, na'iki ĩchoota-kao pu'u padamata. ²⁸ Usha'apanum kau'an aonaa mishi'o mani Jew uruu, udaru na'iki udaro Jewnaoun idi, oo uchootinpan idi Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. ²⁹ Mazan pidan mishi'oraz manawun Jew, uruu wuru'u sakitapa'oraz pa'an udi'itinpan. Ukau'an, mishi'oraz manawun chootin-karu, usha'apata-kao pidan nyukunuu ii, aonaa unanaa ida'a mani. Saada-kariwaiz kakinaorii, aonaa upana'adan pidan nyukunuu. Kaimana'o Doronaa wuru'u pana'ada'oraz pidan nyukunuu,

---

* **2:25** chootin-karu: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'iki Tominkaru wuru'u nauba'o ni'oraz uruu, aonaa pidan mani.

3

Tominkaru kaduz umishiauzon paparadan

¹ Ukau'an, na'apa'oram ida'an mooko waunao Jewnao wazootapan Gentilenao? Oo na'apam dii mooko ukaimanan wuru'u pidan chootinanuz?*

² Kaina'a iriba. Umanawunu'o sha'apa'o: Tominkaru tauzonuz pakakinaori waunao Jewnao ati, wataapan ni'o.

³ Aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u “washa'apatan nii,” ikii kiziz Tominkaru ati, ukau'an na'apam ni'i naa aizii? Turua'o nii sha'a Tominkaru marina'atan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii, aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u “washa'apatan nii” ikii-kiziz?

⁴ Aonaa turuu una'apan! Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan, ipai pidan mariidinauzon pu'u padamata. Kaikapa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a: “Pugaru Tominkaru, kainaabata-kao nii sakitapa'o puparadan. Aizii pidan dakotan dono pumariidinan kootowapa-kizai ii, mazan upu'u aona'o nii na'iam pumariidinan ikodakao.”†

⁵ Mazan washa'apataniaz oia'o kainaabatan an Tominkaru ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimaakan, na'apam nii wakian aizii udau'an? Turuu mooko wakian kaikapa'a: “Aonaa

---

* **3:1** chootinanuz: Putukapa ‘chootin-karu’ daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **3:4** Psalm 51:4

usakitapan wuru'u Tominkaru pataka'utanuz waunao, washa'apatan dikin ii oia'o." (Kaina'a pidannao na'apa'o ĩdi'itinpan.) ⁶ Aonaa turuu una'apan! Aonaan dono mani Tominkaru sha'apatan sakitapa aimaakan, ukau'an aonaa mani turuu ukootowapa-kidan ipai pidannao.

⁷ Mazan kaina'a'o nii panaadon pidan kian kaikapa'a: "Tominkaru pataka'utan waunao, aonaan idi washa'apatan udyuudanii washa'apatan. Na'apa'o ida'an, kaimanaiman uaitapa-ka'o Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan. Uruu idi utaapa-ka'o umanawunu'o nii. Mazan kandii nii mooko upu'u zii upataka'utan waunao wa'orian dikin ii?"

⁸ Putamakapan an na'apa'o di'itinapa-karu, kaikapa'o nii panaadon pukianu'u: "Kaimana'o wuru'u washa'apatanuz oia'o, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru, usha'apatan idi sakitapa aimaakan," kii. Tominkaru pataka'utan nii ĩdyaun, pidan na'apa'oraz udi'itinpan. Mazan upu'u kaina'a pidannao mariidinan ōdau'u. ĩkian, na'apa'o kaikin ōtominapa-kidan pidannao.

Ipai pidan sha'apata'o oia'o

⁹ Ukau'an, kaimana'o mooko waunao powa'a zii Gentilenao ai? Aonaa! Ōkainaabata sha'atii u'ati, ipai pidan, Jewnao oo Gentilenao, oia'o poitoruitapanii pa'idiwaru. ¹⁰ Kaikapa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a'a:

"Aonaa na'ia'oram pidan kaimana'o Tominkaru
awun za'a,
aonaa bauda'apa.

- 11 Aonaa na'ia'oram pidan kaimanaimana'o uaitapan Tominkaru kaduz;
 aonaa ãaipan paaitapan Tominkaru dau'u.
- 12 Ipai'i naa pidannao padantan Tominkaru ai;
 ipai ãdyaun madiwautapa-ka'o karikaonan.
 Aonaa kanom sakitapa'o usha'apatan aimakaan,
 aonaa bauda'apa.”‡
- 13 “Ïparadan kachama'idiikii, na'apa baaranai dyu-
 pushan kawan.
 Ìmariidapan pairiban.”§
- “Ïkaziwaa pidan paparadan idi,
 na'apa kowazaz arotanii kawan.”*
- 14 “Ïparadan kashauda'u na'iki pamanamiki
 tuma.”†
- 15 “Kadiman Ìmakon Ìzowia'anan pairiban.
- 16 Na'itim karikaonan Ìmakon, Ìpataka'uan
 na'iki Ìkasha'oradan pidannao nyukunuu.
- 17 Aonaa Ìaitapan na'apam mashaapa-karu kaiman
 ba'orainao tuma.”‡
- 18 “Aonaa Ìtarian Tominkaru umanawunu'o ai.”§
- 19 Aizii waaitapa, na'apam Tominkaru
 kakinaori kian, mashaapainao ati'o kakinaorii
 waranu'u. Aonaa kizi na'itim pidan paradan
 pakazannaatin-kinaa nii. Na'iki ipai kizi
 pidannao kadishitan Tominkaru kanaapu'u
 pataka'uta-karu nii pa'idiwaru, pa'oian diki-
 ni. 20 Usha'apanum kau'an, aonaa na'ia'oram
 pidan Tominkaru dakotan kaimana'o pidan
 nii, usha'apatan ida'an aimakaan kakinaorii

‡ 3:12 Psalm 14:1; Psalm 53:1-3
 Psalm 140:3 † 3:14 Psalm 10:7
 Psalm 36:1

§ 3:13 Psalm 5:9 * 3:13
 ‡ 3:17 Isaiah 59:7 § 3:18

kawana'ati. Mazan kii'an wuru'u kakinaoriiz, soo ukainaabatan wa'ati, ipai waunao oiainao pa'idiwaru.

*Na'apam wadakota-kao
kaimana'o pidan nii*

²¹ Mazan aizii Tominkaru kainaabata'a naa na'apa'oram ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidan nii. Aonaa kakinaorii izo'ati-kao ida'an mani. Kotua'ora'a naa Moses na'iki Tominkaru prophetinnoo saadauzon na'apa'o dau'u. ²² Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'an Jesus Christ. Ipai sha'apa'oram pidan mishida'o, aonaa kanom pana'a'o nii. ²³ Usha'apanum kau'an ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. ²⁴ Mazan Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii, soo ukamunanun idi manawun. Christ Jesus mawakan ida'an, uso'otan waunao wapataka'utakao ai wa'oian dikin ii. ²⁵ Tominkaru taan Jesus Christ mawaka'o nii na'iki shoota'o nii paizain pidannao oian mainaabata-kinoo nii, imishidan idi umawakan i'orian dikin ii. Na'apa'o ida'an Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimaakan. Kotua'a naa, Jesus Christ kaawan ua'ii, aonaa zii upataka'utan pidannao i'orian dikin ii. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon aimaakan sakitapa, udakotan ida'an ipai mishidainao Jesus, kaimana'o pidannao nii.

²⁷ Una'apan kau'an, kandii mooko zoobaba wa'atadinapa-kinoo nii? Aonaa kanom! Waizo'atin ida'an sha'a Tominkaru kakinaori?

Aonaa! Soo wamishidan ida'an pa'an. ²⁸ Ukau'an, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii, wamishidan ida'an Jesus, aonaa washa'apatan ida'an mani aimaakan kakinaorii kawana'ati.

²⁹ Jewnao pa'idiwaru Tominkarun mooko wuru'u Tominkaruz? Aonaa mooko Gentilenao Tominkarun mani kapam uruu? Gentilenao Tominkarun kapam wuru'u uruuz. ³⁰ Wamishida kaina'a bauda'apa Tominkaru, uru'o nii dakota Jewnao kaimana'o pidannao nii, ñmishidan ida'an Christ. Na'iki uru'o nii dakota Gentilenao kaimana'o pidannao nii, ñmishidan ida'an kapam Christ. ³¹ Ukau'an turuu mooko wamarina'atan wuru'u kakinaoriiz mishida-karu ida'an? Aonaa turuu! Mishi'oraiman, wataapa wuru'u kakinaoriiz umanawunu'o nii.

4

Tominkaru dakotan Abraham kaimana'o pidan nii

¹ Ukau'an, na'apam wakian Abraham dau'an, waunao Jewnao dokoza-daunuz? Na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii? ² Umishiin an mani Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii, usha'apatan idi kaimana'o aimaakan, turuu mani u'atadinpan. Mazan aonaa turuu u'atadinpan Tominkaru ati, usha'apatan ida'an aimaakan. ³ Tominkaru Paradan saadakariwai kian, "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."

⁴ Pidan kaudina'o kanaobanaatinapa, puraata taa-kaono u'ati, ukaudinan winipinaa wuru'u, aonaa na'apani'o mani. ⁵ Mazan Tominkaru

dakotan pidan kaimana'o pidan nii, aonaa pidan sha'apatan idi'o mani aimaakan, soo umishidan idi'o Tominkaru, turua'oraz udakotan oia'o pidan, kaimana'o pidan nii. ⁶ Na'apa King David kian pidan konaukian dau'an, Tominkaru dakotan idi uruu kaimana'o pidan nii, aonaa usha'apatan idi mani aimaakan. Ukian:

⁷ “Konaukia'o pidan wuru'u Tominkaru mainaabataniaz u'oiian kida,
aona'oraz powa'a Tominkaru nyukunuitapan u'oiian!

⁸ Konaukia'o pidan wuru'u,
Tominkaru tukapaniaz aona'o kawan u'oiian.”*

⁹ Aizii wuru'u konaukii-karu David kii-kiziz, choota-kariwainao† ati'o mooko karikaonan utaa-kaao, oo aona'oraz ãchoota-kaao ati'o kapam? Wakian sha'atii, Abraham mishidan idi Tominkaru, udakotan uruu, kaimana'o pidan nii.

¹⁰ Ukau'an, na'apaini'oram mooko Tominkaru dakotan Abraham, kaimana'o pidan nii? Uchootinan dauna'ana'o, oo uchootinan ua'ia'o zii? Uchootinan ua'ia'o zii! ¹¹ Abraham chootinan kainaabata wa'ati Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii, umishidan idi, pachootinan ua'ii zii. Ukau'an ipai mishidainao Tominkaru, aona'oraz padamata ãchoota-kaao, Tominkaru dakotan ãdyaun kaimana'o pidannao nii, ãmishidan idi. Ukau'an ipai mishidainao, ãdaru wuru'u Abraham, ãmishidan idi uruu kawan, aonaan pu'u padamata ãchootinan. ¹² Na'iki uruu kapam

---

* **4:8** Psalm 32:1-2 † **4:9** choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

choota-kariwainao daru, na'apa'oraz kapam ĩmishidan Tominkaru, Abraham mishidan kawan pachootinan ua'ii zii.

¹³ Kotua'a naa, Tominkaru kowaadan dono pataan nii ipai imi'i baara Abraham ati na'iki utakaan-daunnao ati, ĩ'idiwau nii, aonaa Abraham izo'atin idi'o mani kakinaorii, mazan Abraham mishidan idi'o pa'an Tominkaru. Umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁴ Tominkaru kowaadaniaz pataan nii zaamata-kao an mani pidan izo'atin idi kakinaorii, madiwautapaka mani pidan mishidan Tominkaru. Ukau'an madiwautapaka mani kapam Tominkaru kowaadanuz pataan nii aimakaan Abraham ati. ¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u Tominkaru kakinaoriiz, uto'orada Tominkaru pidannao ati ĩmaizo'atikan idiz. Mazan aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa kanom mani pidan dikintapa.

¹⁶ Ukau'an, wazaamatan nii Tominkaru kowaadaniaz pataan nii, soo wamishidan idi Tominkaru. Una'apan kau'an, ipai Abraham dainao, mishi'o nii ĩzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii ĩ'ati, usha'apanum kau'an mawinipinaa-daunu'o Tominkaru taa'azon ĩ'ati wuru'u. Utaa'azoo-kao, aonaa soo taapainao kakinaorii ati'o mani karikaonan, mazan ba'oran kaduz pidannao ati'o kapam, mishidainauz Tominkaru na'apa Abraham mishidan kawan. Usha'apanum kau'an, Abraham uruu ipai mishidainao daru. ¹⁷ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a Abraham dau'an: "Iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao

dakotan pugaru padaru nii,”[‡] kia'o usaadinpan. Ukau'an, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii, turuu umishida-kao, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u na'apa'oraz. Uruu Abraham mishidaniaz. Uruu turua'o ukakudan mawaka'o pidan, na'iki turua'o uparadan ida'an aimaakan kida tominan aona'oraz zii utukapauzo-kao.

¹⁸ Abraham mishida na'apam Tominkaru kian patakaannao ni'o dau'an. Aonaa ukashadinan pazaudapan Tominkaru sha'apatan ukowaadaniaz pasha'apatan nii, uaitapan pu'u aona'a naa turuu patoman paudani nii. Uruu idi'o ba'oran kaduz pidannao dakotan uruu padaru nii, na'apa Tominkaru kian kawana'ati Abraham ati, “Iriba'o nii putakaannao, na'apa wizinao kawan, aona'o nii kanom ka'iitan paaitaan idyaun,” kia'o ukian. ¹⁹ Pakawan umishidan Tominkaru sha'apatan nii wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii u'ati, uaitapan pu'u aonaa paka'iitan naa patoman paudani nii. Usha'apanum kau'an uruu dono maonapa'ora'a naa 100 uwunun. Na'iki udaiaro Sarah, maskonnaou'u naa kapam, aona'ora'a naa turuu okaudanin. ²⁰ Mazan upu'u aonaa Abraham pana'adan panyukunuu pamishidapan ai Tominkaru kowaadanuz pataan nii iriba utakaannao nii. Mazan mishi'oraiman, powa'a zii uma'ozakadan pamishidapan, ukau'an ukonaukii-kida Tominkaru umanawunun usha'apata'azonii dau'an pa'ati. ²¹ Abraham aitapa kaimanaiman, turuu Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan

---

[‡] **4:17** Genesis 17:5

nii. ²² Ukau'an Abraham mishidan idi'o, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii.

²³ “Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii,” kia'oraz usaadinpan, aonaa Abraham dau'ana'o mani karikaonan. ²⁴ Mazan usaadaka'o na'apa, waaitapa-kinaa ni'o Tominkaru dakotan nii waunao, kaimana'o pidan nii kapam, wamishidan idi Tominkaru, kakuda'oraz waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki. ²⁵ Tominkaru taapadan pidannao zowian Jesus Christ wa'oian dikin ii. Na'iki ukakudan powa'a iti uruu, turuu kizi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii.

5

Tominkaru dakotan waunao, kaimana'o pidannao nii

¹ Ukau'an, Tominkaru dakotan idi waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi, aizii kaimanaaka'a naa waunao Tominkaru tuma, wanaobanaa Jesus Christ ida'an.

² Wamishidan idi Christ, una'akan waunao Tominkaru kamunanun ida'ati, na'apa'o ida'a'o wamashaapan kai. Na'iki tuukii wakonaukian, waaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan wa'ati diina'iti'i paugaru kaduz umanawun-karu.

³ Mazan turuu kapam wakonaukian wabaiatinan dono, usha'apanum kau'an wabaiatinan tominapa-kida waunao aonaa kizi wakashadinan. ⁴ Aizii aonaan idi wakashadinan, kaiman Tominkaru ati. Ukaimanan idi wa'ati, aizii wazaudapan naa utaan ukowaadauzoniaz pataan nii wa'ati. ⁵ Wuru'u wazaudapaniaz,

aona'o nii ukasharutan wanyukunuu. Usha'apanum kau'an mishi'o Tominkaru marainpan waunao. Na'apa ukowaada-kidan wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an, uruu utaaniaz naa wa'ati.

⁶ Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati, Christ mawakan oiainao pidannao dikin ii, aonaan pu'u waka'iitan wamuudan oia'o. ⁷ Aonaa kanom ka'iitan pazowii-kidinan pidan kaimana'o umashaapan dikin ii. Kaina'a mani ba'oran pidan turua'o uzowii-kidinan pidan kaimana'o manawun dikin ii. ⁸ Mazan Tominkaru, ukainaabata pamarainpan manawun waunao, wa'oian pu'u, udyuuda zii Christ mawakan waunao dikin ii. ⁹ Tominkaru dakotan idi waunao, kaimana'o pidannao nii, Christ mawakan ida'an, ukau'an waaitapa mishi'o nii Christ kazannaatan waunao wabaiapan ai Tominkaru to'oran diina'iti'i, upataka'utan dono'o naa oiainao. ¹⁰ Tominkaru tarubanao zii da'i waunao, mazan upaonaruitan waunao pauDani mawakan ida'an. Upaonaruitan idi waunao, waaitapa mishi'o nii ukazannaatan waunao, Christ kakupan ida'an. ¹¹ Aonaa uruu mani karikaonan, mazan wakonaukian kapam Tominkaru sha'apatan idi aimaakan wanaobanaa Jesus Christ ida'an. Uruu toma'oraz waunao Tominkaru paonarunao nii.

Adam ida'an mawaka-karu, mazan Christ ida'an kakupa-karu

¹² Bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru, ipai pidannao oian. Na'iki usha'apatan idi oia'o, ipai pidan mawakauzo

pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an, Adam sha'apatan dono oia'o, ikoda'o nii ipai utakaan-daunnao wuru'u sha'apata'oraz oia'o. ¹³ Pidannao sha'apaapanii oia'o, Tominkaru taan ua'ii pakakinaori kida Moses ida'an, mazan aonaa udakotan ĩdyaun dikintapainao nii kakinaorii, usha'apanum kau'an aonaa zii utaan pakakinaori uruu dono. ¹⁴ Mazan upu'u, Adam dikintapan di'iki'o Tominkaru, atii Tominkaru taan ida'ati pakakinaori Moses ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru, aonaan pu'u padamata ĩdikintapan sariaapa'o Tominkaru di'iki'o kakinaorii, Adam kawan.

Aizii Adam, Christ kawanu'o wuru'u, kaawa'o ni'oraz udawu'ati zii. ¹⁵ Mazan Christ sha'apataniaz kaimana'o aimaakan wa'ati, pana'a'o Adam sha'apatanii oia'o aimaakan ai. Ipai pidan mawakauzon, bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru. Mazan wuru'u Tominkaru kamunanunuz, powa'a'o zii umanawunun, iriba udakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, kamunanun ida'an. ¹⁶ Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan, pana'a'o wuru aia'a dikauda'oraz aimaakan sha'apan, bauda'apa'o pidan oian ida'ana'oraz. Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatan idi oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidan, oia'o pidannao nii. Mazan Christ sha'apatan idi kaimana'o aimaakan, Tominkaru dakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, ĩsha'apatan pu'u iriba oia'o aimaakan kida. ¹⁷ Mishi, bauda'apa'o pidan Adam, dikintapan ida'an, ipai pidan

mawakauzo pa'idiwaru. Mazan bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii ida'an, Tominkaru kamunanun manawun pidannao ati, udakotan ĩdyaun, kaimana'o pidannao nii. Na'iki ma'ozaka'o nii ĩmashaapan oia'o ai.

¹⁸ Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatanii ida'an kiwiini'o oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidannao, oia'o pidannao nii pa'idiwaru. Ukau'an na'apa kapam, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii kaimana'o aimaakan ida'an, Tominkaru dakotan ipai pidannao mishidainauz Christ, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan ĩ'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁹ Tominkaru dakotan kawan ipai pidannao, oia'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan dikintapan idi, ukau'an na'apa kapam udakotan iriba pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan izo'atin idi paugaru.

²⁰ Tominkaru taanuznaa kakinaorii, pidannao aitapa-kinaa ni'o oia'o wuru'u ĩsha'apaapaniaz. Pidannao sha'apaapan pu'u powa'a zii oia'o, mazan Tominkaru, utukapa-kida powa'a zii pakamunanun tuukii manawun. ²¹ Kiwiin zii oia'o kazowautapanii ipai pidannao, uruu idi'o ĩmawakauzon. Mazan aizii Tominkaru kamunan-kidan idi tuukii waunao, uruu idi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, waNaobanaa Jesus Christ ida'an.

6

*Karikaonanu'o kakupa-karu zaamatinapaku
karu idi Christ ida'ati*

1 Ukau'an, marii mooko pakawan washa'apaapan oia'o, Tominkaru aida kizi powa'an kida wa'ati pakamunanun? 2 Aonaa turuu! Waunao mawaka'o pidan kawanu'ora'a naa oia'o ati. Ukau'an aonaa turuu washa'apaapan pakawan zii oia'o. 3 Uaitapanii waunao, chikaawunuu-kariwainauz, Tominkaru zaamatin-kidanii Christ Jesus ida'ati. Ukau'an, mawaka'o kawanu'o waunao uruu tuma. 4 Wachikaawunuu-kao dono, wamawakan na'iki wadida-kao kawanu'o Christ tuma. Ukau'an waDaru Tominkaru kadishita-kidan kawan Christ mawaka-karu di'iki, umawawunu'o pama'ozakan ida'an, na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao, pa'ina'o mashaapa-karu di'iti.

5 Tominkaru bauda'apatan idi waunao Jesus Christ ida'ati wamawakan ida'an uruu kawan, ukadishita-kidan nii kapam waunao ukadishita-kidan kawan Jesus Christ. 6 Na'iki waaitapanii, kiwiini'oraz wakaduz mawakan naa Christ tuma cross di'ii, turuu kizi oia'o ma'ozaka'oraz ukaudinan wa'ida'a mainaabata-kao. Uruu aonaa kizi powa'a oia'o poitoruitapan waunao. 7 Usha'apanum kau'an pidan mawaka'o, aonaa powa'a oia'o poitoruitapan uruu. 8 Wamawakan idi Christ tuma, wamishida karikaonanuu'o nii kapam wakakupan utuma. 9 Waaitapanii Jesus Christ kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, na'iki aonaa na'apainim nii umawakauzon koshan. Aonaa na'apainim nii powa'a mawaka-karu zaamatan uruu. 10 Umawakan baukapa uwazoota-kinaa nii oia'o aimakaan. Aizii kai kakupa uruu, na'iki umashaapan soo Tominkaru

ati'i naa. ¹¹ Ukau'an na'apa kapam udi'itinapa udau'u. Unao mawaka'o kawanu'ora'a naa oia'o ati, mazan kakupa'ora'a naa pa'an Tominkaru ati, uzaamatanpan idi Christ Jesus ida'ati.

¹² Ukau'an, aonaa utaapada'ana'a oia'o kazowautapan unanaa, wuru'u mawakau-zoz. Aonaa usha'apata-kida'ana'a u'ati usha'apata'azonii oia'o aimaakan. ¹³ Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a usha'apauzin kida oia'o ati, aimaakan dikauda'o sha'apata-kinao nii. Mishi'oraiman, utaa'ina'a naa Tominkaru ati sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan. Usha'apanum kau'an Tominkaru kakudani'i naa unao mawaka-karu di'iki, pa'ina'o kakupa-karu ida'ati. ¹⁴ Aona'a naa unaobanaitapa'ana'a oia'o. Usha'apanum kau'an aonaa umashaapan naa kakinaorii waranu'u, mazan Tominkaru kamunanun ida'a'ora'a naa umashaapan.

Poitoruinao, sha'apata'o ni'o kaimana'o aimaakan

¹⁵ Ukau'an, marii mooko washa'apaapan oia'o, aonaan idi wamashaapan naa kakinaorii waranu'u, na'iki wamashaapan idi'i naa pa'an Tominkaru kamunanun ida'a? Aonaa turuu! ¹⁶ Uaitapanii kaimanaiman, pidan taainan dono poitorui nii, upoitoruitapa-kidinan wuru ati'i uizo'atini'az panaobanaa. Na'apa'o kawanu'o unao, unaobanaitapan dono oia'o, ubuuta-kao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti; oo, uizo'atipan dono Tominkaru, udakotan unao, kaimana'o pidannao nii. ¹⁷ Mishi, kiwiin zii upoitoruitapa-kidinan oia'o ati, mazan aizii, kaimanaiman unyukunuu iki uizo'atin

utominapa-kida-kinao. Uruu idi òkonaukii-kidan Tominkaru udau'an. ¹⁸ Tominkaru muudin-kidani'i naa unao oia'o ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao, kaiman kida'ora'a naa pa'an aimaakan usha'apaapan.

¹⁹ Òkaiwaan parada-karu ipai kamo'o ukaiwauzo-kao, òkainaabata-kinaa nii Tominkaru daua'o kuwai, udadaran idi u'ati. Kiwiitapa, ukaiwaapan unanaa madoronaa-daun na'iki usha'apatan iriba oia'o aimaakan. Aizii na'apa'a naa utaa unanaa ipai daunuuda'u sha'apata'o nii kaimana'o na'iki sakitapa'o aimaakan, Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Oia'o poitoruitapan dono zii unao, aonaa usha'apata'azon kaimana'o aimaakan. ²¹ Kanom mooko kaimana'o nii uikoda usha'apaapauzonii kida ida'an, ukiba'azoo-kidaniaz naa kai? Na'apa kida'o aimaakan sha'apaapa-kao ida'an pidan ikoda karikaonanu'o mawaka-karu. ²² Mazan unao, Tominkaru muudin-kidani'i naa oia'o poitoruitapan ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao. Uruu idi'o ukaminka'utan unao, umashaapa-kinaa nii kaiman na'iki sakitapa, na'iki utaan u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ²³ Usha'apanum kau'an oia'o sha'apata-kao winipinaa karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan Tominkaru taanii mawinipinaa-daun karikaonanu'o kakupa-karu, wazaamatanpan ida'an Christ Jesus wanaobanaa ida'ati.

7

Kakinaorii daua'o

1 Aizii unao, õmin-mishidannao, uaitapanii kakinaorii daua'õ. Kakinaorii kazowautapan pidan soo ukakupan dono zii. 2 Kaikapa'õ kawanu'õ kaiwuru'u: kakinaorii kian, zun mazida'õ, aonaa turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma odaiaru kakupan dono zii. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. 3 Ukau'an, omashaapan an ba'oran daonaiora tuma, paudaiaru kakupan pu'u zii, "ba'orantapa'õ," kia'õ nii kii-karu odau'an. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. Turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma, aona'õ nii "ba'orantapa'õ" kii-karu odau'an.

4 Ukau'an õiribannao, na'apa'õ kawanu'õ kakinaorii taapauzon unao. Mazan uzaamatinpan kau'an Christ ida'ati, mawaka'õ kawanu'õ unao utuma kakinaorii ai. Aizii, Christ kakuda-kariwaiz mawaka-karu di'iki, tuma'ora'a naa waunao, sha'apata'õ nii kaiman kida'õ aimaakan Tominkaru ati. 5 Wamashaapan dono zii wanyukunuu aipan kawana'ati, kakinaorii ma'ozakada wanyukunuu ia'õ oia'õ sha'apata'azoo-kao, na'iki washa'apatan naa oia'õ, buuta'õ ni'oraz waunao karikaonanu'õ mawaka-karu di'iti. 6 Mazan aizii, wamawakan idi'i naa Moses kakinaori ai, aonaa powa'a ukazowautapan waunao. Ukau'an aonaa powa'a washa'apaapan aimaakan Tominkaru ati, Moses kakinaorii izo'ati-kao ida'an. Mazan pa'ina'õ mashaapa-karu ida'ana'ora'a naa, Kaimana'õ Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

Oia'o kaiwaan kakinaorii

⁷ Ukau'an oia'o mooko wuru'u Tominkaru kakinaoriz? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Mazan mishi'oraiman, kakinaorii wuru'u kainaabata'oraz õ'ati oia'o. Aonaa mani õaitapan oia'o wuru'u ba'oran pidan idiwau na'azootapakaodz, aonaan an kakinaorii kian: "Aonaa puna'azootapa'ana'a," kii. ⁸ Mazan oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiiz, uma'ozakada-kinaa nii õnyukunuu ia'oraz oia'o sha'apata'azoo-kaod. Aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa mani oia'o ma'ozakadinan.

⁹ Kiwiin, õmaaitapakan dono zii Tominkaru kakinaori, kaimana'o kawan õ'itiiman õmashaapan. Mazan õaitapan di'iki kakinaorii, uru'u naa õaitapan oia'o õgaru, karikaonanu'o mawaka-karu ida'atanpu'o. ¹⁰ Aizii wuru'u kakinaoriiiz, kainaabata'o ni'oraz padamata, na'apam õikodan karikaonanu'o kakupakaru, uru'u naa mishi'oraiman buuta õgaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. ¹¹ Oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiiz pamariida-kinaa nii õgaru, na'iki buuta'o nii õgaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti.

¹² Mazan wuru'u kakinaoriiiz, kaimana'o na'iki Tominkaru di'iki'o, sakitapa'o na'iki kaminka'uta'o nii pidan mashaapan kaiman

¹³ Mazan kaimana'o aimaakan buuta mooko õgaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Oia'o wuru'u kaiwa'oraz kaimana'o aimaakan pabuuta-kinaa nii õgaru karikaonan mawaka-karu di'iti. Aizii, watukapa na'apam ukichana'iki-kian manawun wuru'u oia'oraz. Ukaiwaan kaimana'oraz

Tominkaru kakinaori pasha'apata-kida-kinaa nii dikauda'o aimaakan.

Nyukunui ia'o mizaataaka-karu

¹⁴ Waaitapa, Tominkaru di'iki'o wuru'u kakinaorii. Mazan õgaru, pidan karikaonan, kapati'o oia'o ati. Oia'o toriinii kawanu'o õgaru papoitoru nii. ¹⁵ Aonaa õaitapan kandii nii õsha'apaapan oia'o aimaakan. Õaipaniaz õsha'apatan kaimana'o aimaakan, aonaa õsha'apatan. Mazan aona'oraz õaipan õsha'apatan, uruu na'apain õsha'apaapa. ¹⁶ Õsha'apaapan kau'an wuru'u aona'oraz õsha'apata'azon, na'apa'o kainaabata Tominkaru kakinaori kaimanan õ'ati. ¹⁷ Ukau'an, aonaa õgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan õnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. ¹⁸ Aizii õaitapa, aonaa kaimana'o nii õ'ida'a, õgaru pidan karikaonan, kapati'o õnyukunuu oia'o ati. Õaipan pu'u õsha'apatan kaimana'o aimaakan, mazan aonaa õka'iitan õsha'apatan. ¹⁹ Aonaa õsha'apatan wuru'u kaimana'oraz aimaakan õaipaniaz õsha'apatan. Mazan õsha'apata oia'o aimaakan, wuru'u aona'oraz õaipan õsha'apatan. ²⁰ Aizii, õsha'apatan kau'an wuru'u aona'oraz õaipan õsha'apatan, ukau'an aonaa õgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan õnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apata'oraz oia'o aimaakan.

²¹ Õkowaadan nii karikaonanu'o usha'apazon: õaipan pu'u õsha'apatan kaimana'o aimaakan, õsha'apata soo oia'o aimaakan. ²² Õgaru, õnyukunuu

ii, tuukii òkonaukii-kidan Tominkaru kakinaori.
²³ Mazan kaina'a pana'a'o aimaakan ònyukunuu ii, sha'apaapa-kida'o ò'ati oia'o aimaakan. Tuukii umizaapan wuru'u òsha'apata'azonuz kaimana'o aimaakan. Utaapan ògaru taraa-kariwai kawan usha'apaapa-kidan oia'o ò'ati, uruu idi aonaa òka'iitan òizo'atin Tominkaru kakinaorii. ²⁴ Kasha'ora'o òbaiaapan, tuukii òdopian! Kanoma'o nii kazannaata ògaru wuru aia'a òsha'apata'azonuz oia'o aimaakan, butin-kida'oraz ògaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti? ²⁵ “Kaiman,” òkian Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan ògaru Jesus Christ wanaobanaa ida'an!

Ukau'an, kaiman ò'ati Tominkaru kakinaori, tuukii òaipan òizo'atinuz, mazan upu'u ònyukunuu ida'a'o oia'o, sha'apata-kidan ò'ati oia'o aimaakan, aona'oraz padamata òaipan òsha'apatan.

8

Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o mashaapa-karu

¹ Ukau'an aizii, aonaa kanom nii Tominkaru papataka'utan zaamatinpainao Christ Jesus ida'ati. ² Kaimana'o Doronaa taani'i naa wa'ati pa'ina'o kakupa-karu wazaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati. Ukau'an aizii, aonaa powa'a wanyukunuu ida'a'o oia'o poitoruitapan waunao, na'aka'o ni'oraz waunao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. ³ Moses saadanii kakinaorii, aonaa uka'iitan pakazannaatan waunao oia'o ai, wanyukunuu kapatin idi oia'o ati, mazan Tominkaru uka'iita. Ukazannaata waunao,

wanyukunuu ida'a'o oia'o kazowautapan ai, uduyudan ida'an paudani Christ Jesus imi'i baara ati, pataka'uta-karu nii wa'oian dikin ii. Pidan nii ukaawan, waunao kawan unanaa, mazan aona'o u'oian. ⁴ Tominkaru sha'apatan na'apa aimaakan, turuu kizi mashaapainao Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, sha'apatan ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao, aonaa oia'o nyukunui aipan kawana'ati mani.

⁵ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, udi'itinpan soo panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru. Mazan pidan mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, udi'itinpan soo Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kao dau'u.

⁶ Pidan di'itinpa'oraz oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru, uikodan nii karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan pidan di'itinpa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu na'iki nyukunui kaimanan. ⁷ Ukau'an, pidan di'itinpan dono oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati, Tominkaru taruba wuru'u uruuz. Usha'apanum kau'an aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, na'iki aonaa uka'iitan paizo'atinuz. ⁸ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, aonaa turuu Tominkaru konaukii-kidan usha'apatanii.

⁹ Mazan unao, aonaa usha'apaapan oia'o unyukunuu aipan kawana'ati. Usha'apaapan aimaakan Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati'o, mashaapa'oraz unao ida'a. Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa mashaapan

u'ida'a, aonaa Christ pidanan mani uruu.
¹⁰ Mazan Christ mashaapan an unao ida'a, unanaa mawakan nii mishi padamata diina'iti'i u'oian idi, mazan upu'a'o nii udoronaa kakupan, Tominkaru dakotan idi'i naa unao kaimana'o pidannao nii. ¹¹ Tominkaru kakudan kawan Christ Jesus mawaka-karu di'iki paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a. Na'apa'o nii kapam utaan mawakauzoz unanaa kakupa-kinaa nii, paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a.

¹² Ukau'an, õmin-mishidannao, kaina'a pa'i washa'apatan ni'o, mazan aonaa wamashaapan mani oia'o wanyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati. ¹³ Umashaapan an pakawan zii oia'o unyukunuu aipan kawana'ati, Tominkaru buutan nii unao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Mazan umashaadan an usha'apaapan oia'o, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁴ Ipai pidannao Kaimana'o Doronaa kazowautapaniinaouz, ñao Tominkaru dainao.

¹⁵ Wuru'u Kaimana'o Doronaa taa-kariwaiz unao ati, aonaa utoman unao poitoruinoo nii, taria'o nii koshan Tominkaru ai. Mazan utoman unao Tominkaru dainao nii pa'an, na'iki turuu ukian Tominkaru ati aizii: “Pugaru waDaru,” kii. ¹⁶ Tominkaru Doronaa zaamatan wadoronaa ida'ati, kainaabata'o nii mishi'o Tominkaru dainao waunao. ¹⁷ Tominkaru dainoun idi waunao, wazaamatan nii kaiman kida'o aimaakan utaapaniaz naa papidanannao ati. Na'iki wazaamatan nii kapam Christ tuma Tominkaru taapaniaz uruu ati. Wabaiaapan

kau'an kasha'ora'o Christ kawan, na'apa'o nii Christ umanawunun kaduz taa-ka'o wa'ati.

Tominkaru umanawuntan nii paudainao diina'iti'i

¹⁸ Aizii kai'oraz wabaiatinan, ōaitapa aonaa uikodinan wuru'u Tominkaru umanawunta'azonuz waunao diina'iti'i.

¹⁹ Ipai aimaakan Tominkaru tomaniinao, tuukia'a naa ūzaudapan Tominkaru kainaabatan na'ia'oram manawun wuru'u paudainaouz.

²⁰ Ipai utomaniinao aimaakan mawakauzo na'iki zaamauzo, aonaa paaipan ati'o mani ūtominan na'apa, mazan Tominkaru aipan kawana'ati'o. Mazan upu'u kaina'a ūzaudapan

²¹ Tominkaru so'ota'azonuz ūdyaun diina'iti'i mawakauzo-karu na'iki zaamauzo-karu ai. Na'iki uzaamata'azonuz ūdyaun umanawunu'o mashaapa-karu di'iti paudainao tuma.

²² Waaitapa ipai Tominkaru tomaniinao dopitan, atii kai, na'apa zun dopian kawan okaudanipa'azon dono.

²³ Mazan aonaa Tominkaru tomaniinao aimaakan mani karikaonan wuru'u dopita'oraz. Waunao kapam, kaina'a'oraz naa Kaimana'o Doronaa, kiwiini'oraz naa utaa-ka'o wa'ati. Mishi kai wadopitan wazaudapatinan pu'a'a

naa Tominkaru kowaadan diina'iti'i ipai patomaniinao ati, udainao wuru'u waunaouz. Na'iki utaan naa wananaa nii mamawakauzoka

idi. ²⁴ Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz

Tominkaru sha'apatan wa'ati, ukazannaatan di'iki waunao. Pidan zaamata'oraz naa aimaakan kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati, aonaa kanom ni'i naa uzaudapatinan. Aonaa na'ia'oram

pidan pakawanu'o zii uzaudapan pazaamatani'i naa aimaakan, kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati. ²⁵ Mazan wazaudapan an aimaakan taa-kao wa'ati aona'oraz zii wazaamatan, aonaa kandii nii wakashadinan wazaudapan.

²⁶ Na'apa'o kapam, Kaimana'o Doronaa kaminka'uta waunao wadopian dono. Wa-maaitapakan pu'u kanom dau'an watoriinpan, uruu pa'an pishaa Tominkaru kaminka'utan waunao. Upishaan Tominkaru tuukia'o ida'an, aonaa pidan ka'iitan pakowaadan kaimanaiman parada-karu ida'an. ²⁷ Aizii Tominkaru, aitapa'oraz na'apam wadi'itinpan, uaitapa kaimanaiman kanom Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kao wa'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan kawana'ati'o manawun wuru'u utoriinapanuz Tominkaru pidanannao ati.

²⁸ Waaitapa ipai aimaakan, kaimana'o oo kasha'ora'o sha'apan an, Tominkaru kaiwaan niiz kaimana'o nii wunao ati'i marainpainaouz uruu. Īnao wuru'u uzaamataniinaouz papidanannao nii, usha'apanum kau'an kaina'a'o udi'itapan pasha'apatan ni'o ĩ'ati. ²⁹ Tominkaru aitapaniinaouz amazada tominan ua'ii, pazaamatan nii papidanannao nii, ĩnao wuru'u udi'itapan patoman nii pauDani kawan, uruu kizi ĩtuuniz nii. ³⁰ Pidannao, kotua'oraz naa udi'itapan patoman paudani kawan, ĩnao wuru'u udapadaniinaouz. Aizii udapadaniinaouz, ĩnao udakota kaimana'o pidannao nii. Aizii udakotaniinaouz kaimana'o pidannao nii, ĩnaou'o nii utoma umanawunnao nii, paudani kawan.

*Aonaa turuu kanom mashaatan
Tominkaru marainpan ai waunao*

³¹ Una'apan kau'an, na'apam wakian aizii? Tominkaru kaminka'utan kau'an waunao, kanom ka'iita padikintan waunao? ³² Aonaa Tominkaru marainan paudani pataka'uta-kao, mazan utaa-pada pidannao zowian uruu ipai waunao dikin ii. Utaan idi pauDani, waaitapa konaukia'o nii utaan wa'ati ipai aimaakan.

³³ Kanom turuu udakooan Tominkaru pidanannao? Tominkaru pa'an wuru'u dakota'oraz ĩdyaun kaimana'o pidannao nii.

³⁴ Kanom turuu ukian wadau'an: "oia'o ĩnao, marii ĩpataka'uta-kao"? Aonaa kanom. Usha'apanum kau'an, Christ Jesus pa'an wuru'u mawaka'oraz waunao oian dikin ii, oo powa'a zii manawun, Tominkaru kakudaniaz umawakan dauna'an. Kai umashaapan umanawun nii Tominkaru diwa'ora antanapu, utoriinpan Tominkaru ati waunao dau'an.

³⁵ Ukau'an kandii turuu ubuutan waunao Christ kamarainapanun ai? Aonaa kanom. Wapataka'uta-kao pu'u, oo wabaiaapan pu'u dadara'o mashaapa-karu, oo wa'antamikita-kao pu'u wamishidan dikin ii, oo wabaiaapan pu'u zamazi-karu, oo aonaan pu'u ba'oran wakamichan nii. Wamashaapan pu'u kichana'iki-kia'o bii'i, oo pidannao zowian pu'u waunao, upu'u umarainpan waunao. ³⁶ Na'apa usaadinpan kotua'o Tominkaru paradan ida'a:

“Pupidanannaoun idi waunao,
ipai kamoo pidannao aipan pazowian wau-
nao.

Wadi'itapa-kaō, kaznizonao kawan, zowii-kariwainao ni'oraz.”*

³⁷ Mazan na'apa kida'o aimaakan sha'apan pu'u wa'ati, ipai'o nii wawazootan kidaz Jesus Christ, marainpa'oraz waunao kaminka'utan ida'an waunaō.

³⁸ Ōgaru, ōaitapa kaimanaiman, aonaa kanom ka'iitan pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai: kakupa-karu oo mawakakaru, angelnao oo oia'o doronainao, aimaakan sha'apa'o kai oo sha'apa'o nii diina'iti'i, ³⁹ ma'ozaka-tinpainao doko ii oo imi'i baara an. Aonaa na'ia'oram toma-kariwai ka'iita'o pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai, uaidaniaz Christ Jesus wanaobanaa sha'apatanii ida'an.

9

Paaipan ati'o

Tominkaru zaamatan pidan

¹ Ōgaru, Christ ida'ati'o ōzaamatinpan, ōkowaadan mishi'o aonaa ōmariidinan mani. Ōnyukunuu, Kaimana'o Doronaa kazowautapaniaz kainaabata kapam aonaa ōmariidinan mani kaiwuru'u. ² Tuukia'o ōnyukunuu kasha'oratinan, na'iki karikaonan ōdopitan ōnyukunuu ii, ³ ōmin-Jewnao dau'an, aona'oraz ĩmishidan Christ. Ōpishaa mani Tominkaru so'otan ōgaru Christ di'iki, na'iki ōkaboota-kaō pataka'utin-kizai iti ĩwadaun nii, na'apa'o turuan an mani ukaminka'utan ĩmishidan Christ. ⁴ ĩnao

* **8:36** Psalm 44:22

Israelitenao,* Tominkaru zaamatanii paudainao nii pidannao bii iki. Īnao ati'o utukapa-kidan pamanawunun. Īnao ati'o utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan.† Īnao ati'o utaan pakakinaori kida. Īnao ati'o ukainaabatan na'apam mishi'o choochiapa-karu pa'ati. Īnao ati'o ukowaadan pasha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan. ⁵ Kotua'o ĭdokožu-daunnao, umanawun kidainao.‡ Īnao donozinaa di'iki'o Christ shakatauzonuz. Uruu Tominkaru, kazowautapa'oraz ipai aimaakan, marii karikaonan ukonaukii-kida-kao. Amen.

⁶ Aonaa uzauđa-kida'ana'a, aona'o ni'i naa Tominkaru mishian wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii papidanannao ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ipai'o mani Israelitenao Tominkaru pidanannaoun. ⁷ Na'iki, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao Tominkaru pidanannaoun. Tominkaru kian Abraham ati: "Soo Isaac takaan-daunnao ōdakotan ni'oraz pudainao nii."§ ⁸ Ukau'an, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao, Tominkaru dakotan paudainao nii. Soo ukowaadaniinaouz pataan nii Abraham dani nii, uruu dainao pa'an mishi'o Abraham dainao. ⁹ Kaikapa'o Tominkaru kian Abraham ati ukowaadan dono pasha'apata'azonii: "Ōkaawan nii powaa

* **9:4** Israelitenao: Īnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

† **9:4** utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **9:5** Kotua'o ĭdokožu-daunnao uu, Abraham, Isaac, na'iki Jacob. Uruu Jacob, Israel kia'oraz kapam u'uu. § **9:7** Genesis 21:12

ati òaitanii amazada kawana'ati. Uruu dono kaudanipa'o ni'i naa pudaiaro Sarah, daonaiora'o nii odani nii.”*

¹⁰ Aizii wuru'u ìdaniz, uruu wadoko-
daun Isaac. Umazidan Rebecca tuma, na'iki
okaudanin shamaannaof† idi. ¹¹⁻¹² Mazan
ishakatan ua'ii zii, na'iki ìsha'apatan ua'ii zii
oia'o, oo, kaimana'o aimaakan, Tominkaru kian
Rebecca ati: “Kiwiini'o ushakatan, uru'o nii
kaudin padawu'ichan ati.”‡ Ukau'an Tominkaru
zaamatan pidan padi'itapan kawana'ati
pasha'apata'azoonii. Aonaa uzaamatan pidan
usha'apatan idi aimaakan. ¹³ Na'apa ba'oran
Tominkaru paradan kotua'o saada-kao kian:
“Òzaamatanii Jacob, mazan Esau, aonaa ònyukunuu-
atin.”§

¹⁴ Ukau'an, turuu mooko wakian: “Aonaa
Tominkaru sha'apatan sakitapa aimaakan,” kii?
Aonaa turuu. ¹⁵ Tominkaru kian kotua'a naa
Moses ati:

“Òkamunan-kidan nii pidan, òkamunan-kida'azoonii,
na'iki òkasha'ora-kidan nii pidan, òkasha'ora-
kida'azoonii.”*

¹⁶ Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan, aonaa
pidan aipan ati'o mani, oo usha'apatan idi'o
mani aimaakan, mazan Tominkaru kamunanun
idi'o pa'an. ¹⁷ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru
paradan kowaadan Tominkaru kian Egypt ia'o
naobanai ati: “Ògaru aipan ati'o punaobanai-
tinan, òkaiwaa kizi pugaru, òtukapa-kida-kinaa nii

---

* **9:9** Genesis 18:10, 14 † **9:10** shamaannaof: ì'uu Esau na'iki
Jacob. ‡ **9:11-12** Genesis 25:23 § **9:13** Malachi 1:2-3 * **9:15**
Exodus 33:19

õma'ozakan, na'iki õkainaabata-kinaa nii pidan-nao ati ipai amazada kawana'ati, õgaru pa'an mishi'o manawun Tominkaru.”† ¹⁸ Ukau'an Tominkaru kamunan-kida pidan, pakamunan-kida'azoonii. Na'iki udikintapada ba'oran pidan, udikintapada'azoonii.

*Tominkaru sha'apata
pasha'apata'azoonii*

¹⁹ Kaina'a'o nii panaadon pidan kian: “Mazan kandii nii mooko Tominkaru dakotan pidan sha'apatan oia'o? Kanom mooko ka'iita aonaa pasha'apatan Tominkaru aiapanii usha'apatan?”

²⁰ Mazan õgaru kian, aonaa turuu pidan dako'atin Tominkaru na'apa. Turuu mooko kubai idi'o aimaakan toma-ka'o kian toma'o ati paugaru: “Kandii nii putoman õgaru kaikapa'a?” kii. ²¹ Pidan tomapauzo aimaakan kubai idi, turuu ukaiwaan kubai paaipan kawana'ati. Pakaiwaapanii kubai di'iki, panaadon dya'utam utoman aimaakan. Bauda'apa utoman dowada sodi, kabaun konaunam-kinaa nii, ba'oran utoman kaiwaa-karu nii ipai kamoo.

²² Na'apa'o Tominkaru, turuu usha'apatan aimaakan paaipan kawana'ati, utukapa-kida-kinaa nii pato'oran, na'iki pama'ozakan manawun. Mazan upu'u aonaa upataka'utan sariapa aka pato'ora-kizinao, pataka'uta-karu ni'oraz ãaitinpan. ²³ Na'iki uaitapa-kida'azon idi kapam umanawunu'o paugaru pakamunan-kidaniinao ati, uminziiwa-kidaniinaouznaa ka'idiwaina'o nii diina'iti'i pamanawunun idi.

---

† **9:17** Exodus 9:13-19

24 Waunao wuru'u Tominkaru dapadaniinaouz, aonaa soo Jewnao bii iki'o mani karikaonan, mazan Gentilenao bii iki'o kapam. ²⁵ Kaikapa'o Tominkaru kian, prophet Hosea saadanii ida'a:

“Pidannao aona'oraz õpidanannao mani kiwiin zii,
õdakotan nii ãdyaun õpidanannao nii.

Pidannao aona'oraz õmarainpan kiwiin zii,
õdakotan nii ãdyaun õmarainpaniinao nii.” †

26 Na'iki ukian koshan:

“Wuru di'ia'a amazada Tominkaru parada-kiziz
pidannao ati,

‘Aonaa õpidanannao mani unao,’ ukianuz,
na'ia'o nii ãdakota-ka,
‘Tominkaru ma'ozaka'o manawun dainao
nii.’” §

27 Mazan prophet Isaiah kian Israelitenao dau'an:

“Israel takaan-daunnao iriban pu'u padamata
iriba, iriba,
aonaa kanom ka'iitan paaitaan ãdyaun,
mazan ãwa'akun sodi'o nii karikaonan Tominkaru
kazannaatan.

28 Usha'apanum kau'an kadimana'aka'o nii
na'iki baukapa'aka'o nii

wanaobanaa pataka'utan pidannao pakian
kawana'ati.”*

29 Na'apa Isaiah kian kiwiin zii:

“Aonaan dono mani ma'ozaka'o manawun
Naobanai
kawa'akuntan masakauda'u watakaan-
daunnao,
kaimanaiman mani wamainaabata-ka

† 9:25 Hosea 2:23 § 9:26 Hosea 1:10 * 9:28 Isaiah 10:22-23

Sodom na'iki Gomorrah sannao† kawan.”†

Aonaa Israelitenaο mishidan Kaimana'o Kuwai

³⁰ Ukau'an na'apam dii wakian aizii? Aonaan pu'u Gentilenaο dawatan Tominkaru dakota-kinaa nii paugaru kaimana'o pidannao nii, upu'u Tominkaru dakotan ïdyaun kaimana'o pidannao nii, ïmishidan idi Jesus. ³¹ Mazan Israelitenaο, aonaa Tominkaru dakotan ïdyaun kaimana'o pidannao nii, ïtiwaan pu'u paizo'atin ipai kakinaorii, Tominkaru dakota-kinaa nii ïdyaun kaimana'o pidannao nii. ³² Mazan kandii nii? ïtiwaan idi pasha'apainpan kakinaorii kawana'ati, Tominkaru dakota-kinaa nii ïdyaun kaimana'o pidannao nii, aonaa mishida-karu ida'an mani. Uruu idi'o ïkaboinan paponapo'a'o kuba di'iki. ³³ Kaikapa'o prophet Isaiah saadan Tominkaru paradan, Christ daua'o:

“Aushaa uabata: òmuudan nii kuba Zion§ ii,
kasharutapa'o nii pidannao nyukunuu,
na'iki uruu di'iki'o nii ïtukurinpan na'iki
ïkaboinan.
Mazan pidan mishida'oraz uruu,
aonaa na'apainim nii uba'azootin-kida-kaο
umishidan dikin ii uruu.”*

10

¹ Òmin-mishidannao, tuukii òaipan Tominkaru kazannaatan òmin-Israelitenaoun. Na'apa'o òtoriinpan Tominkaru ati ïdau'an! ² Ògaru,

† 9:29 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 9:29 Isaiah 1:9
§ 9:33 Zion, oo Jerusalem. * 9:33 Isaiah 28:16

ōaitapanii ĭdyaun na'iki turuu ōkakuwaapan ĭdau'u. Tuukia'o ĭtiwainan pasha'apatan aimaakan kaimana'o nii Tominkaru ati. Mazan ĭsha'apaapaniaz, pana'iti'ora'a naa ĭmaaitapakan idi na'apam Tominkaru kazannaatan pidan. ³ Aonaa ĭnyukunuu-atin na'apa'oram ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii. ĭtiwaan pasha'apatan aimaakan Kakinaorii kawana'ati, ĭkashadan idi wuru'u Tominkaru dakota-kinaaz pidan, kaimana'o pidan nii. ⁴ Mazan Christ wuru'u sha'apata'oraz pa'an ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao. Ukau'an ipai mishidainaouz Christ, Tominkaru dakotan ĭdyaun kaimana'o pidannao nii.

Turuu Tominkaru kazannaatan ipai pidan

⁵ Kaikapa Moses saadanu'u, Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, kakinaorii izo'ati-kao ida'an: “Pidan sha'apatan an ipai, ipai aimaakan kakinaorii kawana'ati, karikaonanu'o nii ukakupan.”*

⁶ Mazan kaikapa kii-karu Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'ana'oraz Christ: “Aonaa pukia'ana'a punyukunuu ii, kanoma'o nii mako aokazi iti?” (nanka'o nii Christ imi'i baara ati).

⁷ “Na'iki aonaa pukia'ana'a, kanoma'o nii mako mawakainao pidannao wiizi iti?” (nanka'o nii Christ powaa ati).† ⁸ Mazan saada-kariwai Tominkaru Paradan kian koshan: “Tominkaru di'iki'oraz kuwai, aonaa kasha'apanna'o mani

---

* **10:5** Leviticus 18:5 † **10:7** Deuteronomy 30:13

uaitapa-ka'o, turua'o pukakuwaapan na'iki pudi'itinpan udau'u."‡ Uruu wuru'u kuwai wakowaadapaniaz, Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, pamishidan ida'an Christ. ⁹ Pukian an pidannao ati: "Jesus, uruu umanawunu'o ōNaobanaa," na'iki pumishidan an punyukunuu iki Tominkaru kakudan uruu umawakan dauna'an, Tominkaru kazannaatan nii pugaru. ¹⁰ Wamishidan idi'o wanyukunuu ii, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii. Na'iki wakowaadan idi'o Jesus, uruu umanawunu'o waNaobanaa, Tominkaru kazannaatan waunao. ¹¹ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Na'ia'oram pidan mishida'o uruu, aonaa na'apainim nii uba'azootinan pamishidan dikin ii uruu."§ ¹² Ipai pidan dau'ati'o kaiwuru'u, usha'apanum kau'an aonaa Jewnao pana'an Gentilenao ai. Tominkaru, uruu ipai pidannao Naobanaa, na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan ipai pidan ati pishaa'oraz ukaminka'utan paugaru. ¹³ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai pidan pishaa'oraz Naobanai Tominkaru kaminka'utan paugaru, ukazannaatan nii."*

¹⁴ Mazan na'apam nii mooko ĩpishaan wuru'u pamamishidakaniaz kaminka'utan paugaru? Na'iki na'apam nii mooko ĩmishidan uruu, ĩmaabatakan pu'u udaua'o? Na'iki na'apam nii mooko ĩabatan udaua'o, aonaan pu'u kuwai kowaada-ka'o ĩ'ati? ¹⁵ Na'iki na'apam nii mooko kuwai kowaada-ka'o, aonaan pu'u

‡ 10:8 Deuteronomy 30:14 § 10:11 Isaiah 28:16 * 10:13 Joel 2:32

kakuwaapauzonao dyuuda-kao? Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: “Kaiman manawun wa'ati pidannao wa'atin ikowaadapan kaimana'o kuwai.”†

16 Mazan aonaa ipai pidannao nyukunuu-atin Kaimana'o Kuwai. Isaiah kian Israelitenao dau'an: “Naobanai Tominkaru, aonaa iriba mani pidannao mishidan wakowaadapaniaz kuwai.”‡ 17 Ukau'an pidan mishidan, uabatan idi'o Kaimana'o Kuwai. Na'iki uabatan Kaimana'o Kuwai, kakuwaatin-karu idi'o Christ dau'u.

18 Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao abatan wuru'u Christ dau'oraz kuwai? Īabatanii padamata! Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: “Ipai na'ia'akam pidannao abata'a naa kuwai. Na'iki kuwai kowaada-kao ipai amazada kawana'ati.”§

19 Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao aitapan Tominkaru di'iki'oraz kuwai? Īaitapanii padamata! Kiwiin, Moses saadan Tominkaru paradan ĩdau'an kaikapa'a:

“Ōkishauzidan nii unao,
ōsha'apatan ida'an kaimana'o aimakaan
ba'oran kaduz pidannao ati.

Ōto'oradan nii unao
ōsha'apatan ida'an kaimana'o aimakaan pidan-
nao ati,
maaitapin-kainaouz.”*

20 Isaiah, aonaa utarian usaadan Tominkaru Paradan kaikapa'a:
“Pidannao aona'oraz ĩdawatan ōgaru,

† 10:15 Isaiah 52:7 ‡ 10:16 Isaiah 53:1 § 10:18 Psalm 19:4

* 10:19 Deuteronomy 32:21

upu'a'o nii ñikodan õgaru.
 Pidannao aona'oraz ñaitapa'azon õdau'an,
 upu'a'o nii õaitapa-kidinan ñ'ati.”†

²¹ Mazan Isaiah saadanii ida'a, Tominkaru kian Israelitenao dau'an:

“Ipai kamoo õdapadautan õpidanannao
 ñpadanata kizi õ'ida'ati,
 mazan dikintapa ñdyaun,
 aonaa ñabata'azon õgaru.”‡

11

Aonaa Tominkaru marina'atan Israelitenao

¹ Ukau'an, Tominkaru marina'atan naa mooko papidanannao Israelitenao wuru'u? Aonaa! Usha'apanum kau'an, õgaru Israelite kapam, Abraham takaa-daun, Benjamin donozinaa di'iki'o.

² Aonaa Tominkaru marina'atan papidanannao kotua'oraz uzaamatan. Na'apa sha'atii Tominkaru paradan saada-kariwai kian Elijah dau'an, ukaakapan dono Israelitenao:

³ “Naobanai Tominkaru, ñzowia'a naa prophetnao pudyuudaniinao ñ'idi'iti. Na'iki ñkaboobi'ia'a naa altar kida, pidannao kawaodapa-kiziz uzai kida pu'ati. Õba'orantina'a naa õwa'akinan. Aizii ñtiwaan naa pazowian õgaru kapam!”*

⁴ Mazan Tominkaru kian u'ati: “Kaina'a õtaapani'i naa õpidanannao 7,000 daonaioranao. Aonaa na'ia'oram ñdyaun taapa'o Baal umanawun nii, ba'oran pidannao taapaniaz patominkarun nii.”†

† **10:20** Isaiah 65:1 ‡ **10:21** Isaiah 65:2 * **11:3** 1 Kings 19:10,

14 † **11:4** 1 Kings 10:18

⁵ Na'apa kapam kai, kaina'a masakauda'u Israelitena'o Tominkaru zaamatanii papidanannao ni'o, soo pakamunanun idi manawun. ⁶ Ukau'an aonaa ĩsha'apatan idi'o mani kaimana'o aimaakan Tominkaru zaamatan ĩdyaun papidanannao nii. Mazan uzaamatan an mani ĩdyaun ĩsha'apatan idi kaimana'o aimaakan, aonaa mani umishiin wuru'u uzaamatanuz ĩdyaun pakamunanun idi karikaonan.

⁷ Ukau'an, aonaa ipai mani Israelitena'o ikodan wuru'u tuukia'oraz ĩaipan paikodan. Mazan masakauda'u'oraz ĩbii iki Tominkaru zaamatan, ĩnao pa'an ikodazu. Mazan baokoinao, Tominkaru dadarada ĩnyukunuu. ⁸ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a:

“Tominkaru aipan ati'o ĩmaaitapinkan.

Atii kai pakawan utaratapan ĩawun,
aonaa kizi ĩaitapan kanom patukapanii,
na'iki u'ĭnidapan ĩkinao kida,

aonaa kizi ĩaitapan kanom paabatanii.”[†]

⁹ Na'apa kapam king David kian Tominkaru ati Israelitena'o dau'an:

“Marii ĩzaamata-ka'o masha'apakiaka ĩkonaukiitinan pu'u,

Marii ĩpataka'uta-ka'o pasha'apaapanii winip-inaa nii!

¹⁰ Marii ĩ'ishaawunun, aonaa kizi ĩtukapan.

Marii karikaonan ĩbaiatan kasha'ora'o.”[§]

¹¹ Aizii, Israelitena'o kasharutinan na'iki ĩwaotanuz ĩmamishidakan idi'i naa Christ, aonaa na'itim mooko ĩsaabaa-ka'o? Aonaa turuu una'apan! Mishi'oraiman, ĩmamishidakan idi,

[†] **11:8** Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10   **§ 11:10** Psalm 69:22-23

Tominkaru kazannaatan naa Gentilenao, Israelitenao kishauzi-kinaa nii ñ'ati. ¹² Israelitenao mamishidakan idi, umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati. Na'iki ñwaziwaan idi Tominkaru kamunanun, Gentilenao zaamatan naa umanawun kida'o aimaakan. Aitaniimana'o nii ukau'an umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Israelitenao mishidan dono'o naa Christ.

Tominkaru kazannaatan Gentilenao

¹³ Aizii õparadan u'ati Gentilenao, mishidainaouz Christ. Tominkaru dyuudan õgaru kakuwaapa'o nii u'ati, na'iki õatadapa wuru'u õkaudin-kizi ni'oraz, ¹⁴ õaipan idi õiribannao Israelitenao kishauzin unao ati, turuu kizi Tominkaru kazannaatan ñnao bii iki pidannao. ¹⁵ Tominkaru marina'atan idi Israelitenao, ukaimanaaka-kidan naa ba'oran kaduz pidannao patuma. Aitaniimana'o nii kaimana'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Tominkaru zaamatan dono'o naa Israelitenao powaa iti. Na'apa'o nii ukaimanan pidan mawaka'o kakudan kawan powaa iti.

¹⁶ Pidan taan dono Tominkaru ati kiwiini'o patomanii bread bauda'apa'o poroom-bi'i di'iki, ipai wuru'u poroom-bi'inaaz Tominkaru idiwau'uka'a naa wuru'u. Na'iki pidan taan dono Tominkaru ati papaoriba kadunaa, ipai uwaoda kida uidiwau'uka'a naa wuru'u. Na'apa'o kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Tominkaru zaamatan idi kotua'a naa ñdokoza-daunnao papidanannao nii, ipai ñtakaan-daunnao Tominkaru zaamatani'i naa papidanannao nii wuru'u. ¹⁷ Paowa-kariwai atamun kawanu'o

wuru'u Israelitenaouz. Pidan dukutan kawan paoribai waoda kida, udauna'an usakadan iŵadaun nii ba'oran atamun waoda idi, amazada ii aka'oraz usodan. Unao Gentilenao atamun waoda kawanu'o, amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan. Aizii uzaamatan naa kaimana'o aimaakan Israelitenaou zaamatan kawan. Na'apa atamun waoda amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan zaamatan kawan paoribai aiba paziwu-kinaa nii, uishitaba'u di'iki'oraz uwa'atin. ¹⁸ Mazan aonaa pa'i utaapinpa'ana'a umanawun nii Israelitenaou ai, dukuta-kariwai paoribai waoda kida kawanu'oraz. Udi'itapa, unao atamun waoda kawanu'o karikaonan. Aonaa atamun waoda ida'ana'o mani atamun ishitaba'u kakupan. Mazan uishitaba'u ida'ana'o pa'an uwaoda kakupan.

¹⁹ Mazan kaina'a'o nii panaadon ukian: "Mazan paoribai waoda kida dukuta-kaou, turuu kizi waunao sakada-kaou iŵadaun nii." ²⁰ Na'apa'o mishi kaiwuru'u: mazan iŵukuta-kaou imamishidakan idi'o Christ. Aizii unao Gentilenao, usakada-kaou iŵadaun nii umishidan idi'o. Ukau'an aonaa u'atadinpa'a naa, mazan uzaudina'a naa udukuta-kaou ai. ²¹ Aonaa Tominkaru karodapa'akan papataka'utan Israelitenaou, paoribai waoda kida kawanu'oraz padamata. Aizii unao mani, u'itiiman ukarodapa'akan nii papataka'utan unao?

²² Ukau'an udi'itapa kaimanaiman na'apam Tominkaru kamunanban, na'iki uto'oraban. Uto'oraban wunao ati'i mamishida-kainaouz. Mazan unao ati, ukamunanun, karikaonanun an mazan umishidapan. Aonaan dono'o naa umishidapan, na'apa'o nii kapam udukuta-

kao. ²³ Aizii Israelitenao kapam, ĩsakadan ana'a naa pamishidan, ĩsakada-kao nii powaa ati paoribai ida'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru turua'o usakadan ĩdyaun powaa ati. ²⁴ Unao Gentilenao, atamun waoda kawanu'o, dukuta-kariwaiz amazada ii aka'o usodan di'iki, udauna'an usakada-kao paoribai waoda nii, aona'oraz turuu uzauda-kida-kao una'apata-kao. Aizii Israelitenao, paoribai waoda manawun kawanu'o ĩdyaun, ukau'an powa'a'o nii umasha'apannan Tominkaru sakadan ĩdyaun powa'a ati pakadunaa ida'ati.

*Tominkaru kamunanun
ipai pidan ati*

²⁵ Aizii, õmin-mishidannao, õaipan uaitapan kaimanaiman mashaa'oraz utaapauzo-kao zii kiwiin, aonaa kizi u'atadinpan. Tominkaru aipan ati'o Israelitenao bii iki'o pidannao dikintapadinan. Mazan ĩdikintapan katokon-tinan nii, Gentilenao mishidan dono'o naa Tominkaru aitan kawana'ati. ²⁶ Uruu dauna'an, ipai'o ni'i naa Israelitenao kazannaata-kao, na'apa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a:

“Zion* iki'o nii Tominkaru pidanannao kaza-
naatiki wa'atin,
uru'o nii so'ota ipai Jacob takaa-daunnao
ĩsha'apaapan ai oia'o.

²⁷ Õmishian nii wuru'u õparadanuz,
õsha'apata'azooniaz ĩ'ati,†

---

* **11:26** Zion, oo Jerusalem. † **11:27** õsha'apata'azooniaz ĩ'ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, ‘covenant’ waranu'u.

ōso'otan dono'o naa i'oiān.”†

²⁸ Israelitenao kashadan idi Kaimana'o Kuwai, ukau'an Tominkaru taruba ĭdyaun, Kaimana'o Kuwai kaawa-kināa nii unao Gentilenao ida'ati. Mazan Tominkaru zaamatan idi ĭdyaun kotua'a naa papidanannao nii, pakawan umarainpan ĭdyaun. Usha'apanum kau'an, na'apa'o ukowaadan ĭdokožu-daunnao ati, pasha'apatan nii. ²⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatan an papidanannao nii, na'iki ukian dono ukaminka'utan nii ĭdyaun, aonaa na'apainim nii upana'adan panyukunuu. ³⁰ Kiwiin zii unao Gentilenao, tuukii udikintapan Tominkaru. Mazan aizii, Tominkaru kamunan-kidan unao, Israelitenao dikintapan idi'i naa uruu. ³¹ Aizii kai, ĭnaou'u naa dikintapa Tominkaru, na'apa'o nii kapam ukamunan-kidan ĭdyaun diina'iti'i, ukamunan-kidan kawan unao Gentilenao. ³² Ukau'an ipai Jewnao na'iki Gentilenao dikintapainaouz, Tominkaru taratapanii kawanu'o ĭdyaun, aonaa kizi ĭkidoopan padikintapan ai uruu, na'apa'o ida'an kizi utukapa-kidan pakamunanun i'ati.

Tominkaru konaukii-kida-kao
³³ Umanawunu'o mishi Tominkaru kamunanun! Uka'iita mishi padi'itapan pasha'apata'azoonii, na'iki uaitapa kaimanaiman na'apam pasha'apatan pasha'apata'azoonii! Kanom aitapa Tominkaru di'itinpan na'iki usha'apata'azoonii? Kandii aitapa na'apam nii Tominkaru sha'apatan wuru'u

† 11:27 Isaiah 59:20-21; 27:9

pasha'apata'azooniaz? ³⁴ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru Paradan kian:

“Aonaa kanom aitapan na'apa'oram waNaobanaa Tominkaru di'itapan aimaakan.

Na'iki aonaa kanom kakinaotan uruu usha'apata kizi aimaakan. §

³⁵ Aonaa na'ia'oram pidan taa'o aimaakan Tominkaru ati,

marii kizi ukawadauntanuz.”

³⁶ Ipai aimaakan utomanii na'iki utaapanii pa'idiwaru, na'iki uaipan kawana'ati'o ipai aimaakan sha'apan. Marii karikaonan Tominkaru taapa-kao umanawunu'o nii. Amen.

12

Marii mishidainao taainan kaimanaiman Tominkaru ati

¹ Ukau'an õmin-mishidannao, Tominkaru kamunan-kidan idi dobata unao, õpishaan tuukii unao: utain kaimanaiman Tominkaru ati, zowii-kariwai aimaakan taa-kao kawan, mazan unao kakupan pu'u pa'an, usha'apata kaiman aimaakan Tominkaru konaukii-kidan nii. Na'apa'o wuru'u utaapa-kaoaz umanawun nii.

² Aonaa utamakapa'ana'a udazaba anainao pidannao kaduz, maaitapa-kainaoz Tominkaru. Mazan ukashaapa'a naa Tominkaru pana'adan udi'itinpan, pa'inaa kizi'i naa ukaduz. Na'apa'o ida'ana'o nii uaitapan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wuru'u kaimana'oraz na'iki ukonaukii-kidaniaz na'iki sakitapa'oraz.

³ Tominkaru kamunanun idi õ'ati, na'iki uzaamatan idi õgaru, kowaadapa'o nii paparadan,

---

§ 11:34 Isaiah 40:13

õkian ipai unao ati mishidainao: Mana'a utaapinpa'ana'a umanawun nii powa'a zii uka'iitan ai usha'apatan aimaakan, mazan udi'itapa usha'apatan aimaakan patumaaka wuru kawana'ati'i Tominkaru aipan ati'oraz uka'iitan usha'apatan, umishidan ida'ana'oraz uruu. ⁴ Pidan nanaa bauda'apa, mazan iriba usha'apauzin, na'iki pana'a kida ikaminka'utan unanaa. ⁵ Ukau'an na'apa'o kapam waunao mishidainaouz. Mishi iriba waunao padamata, mazan Tominkaru baokopatan idi waunao Jesus Christ ida'ati, bauda'apa'o kawanu'o wananaa, na'iki ipai washa'apauzin kida, pana'a kida ikaminka'uaakan.

⁶ Pana'a kida Tominkaru taan wa'ati waka'iitanii washa'apatan. Ukau'an marii washa'apata wuru'u waka'iitaniaz washa'apatan. Puka'iitan an pukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai, marii pukowaadan wuru'u pumishidaniaz. ⁷ Puka'iitan an pukaminka'utan pidannao, pukaminka'uta idyaun. Puka'iitan an putominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u, marii putominapa-kidan idyaun. ⁸ Puka'iitan an puma'ozakadan mishidainao nyukunuu, marii puma'ozakadan idyaun. Puka'iitan an puka'idiwatan pidan pusha'apauz idi, marii puka'idiwatan kaimanaiman na'iki konaukia'o ida'an. Puka'iitan an pukazowautapan puiribannao, marii pukazowautapan kaimanaiman. Puka'iitan an pukamunan-kidan pidan baiapa'o kasha'ora'a, pusha'apata punyukunuu konaukian ida'an.

⁹ Mishiiman pa'i umarainpaaka. Umuuda

oia'o aimaakan. Kaimanaiman uzaamatinapa kaimana'o ida'ati. ¹⁰ Umarainpaaka tuukii na'apa inawuzuinao manawun kawan. Unao kiwiin uaida-kida'a utaapan uiribannaο umanawun nii. ¹¹ Mana'a uzoono'o na'a, mazan minziiwa na'iki konaukii ukaudin waNaobanaa ati. ¹² Konaukii umashaapa, uzaudapan idi'i naa Tominkaru sha'apata'azonii u'ati. Mana'a ukashadina'ana'a aimaakan kasha'ora'o sha'apan dono u'ati. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati. ¹³ Kaina'an dono unao bii'i aipa'o pakaminka'uta-kaο, utaa i'ati aimaakan kaina'a'o u'ida'a. Konaukii udapaapa udapu ati tawarainao.

¹⁴ Pidannao antamikitan dono unao, utoriinapa Tominkaru ati, usha'apata kizi kaimana'o aimaakan i'ati, aonaa upishaa'ana'a usha'apatan dikauda'o aimaakan i'ati. ¹⁵ Pidannao konaukian dono, ukonaukii i'tuma. Ba'orainao nyukunuu kasha'oran dono, ukasha'ora i'tuma. ¹⁶ Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma. Mana'a u'atadinpa'ana'a, mazan ukaudin sha'apa'oram karikaonan pidannao tuma. Mana'a utaapinpa'ana'a aitapa'o nii ba'orainao ai.

¹⁷ Usha'apata-kaο dono oia'o ida'an, mana'a ukauna'ana'a. Udi'itapa pa'an usha'apatan kaimana'o aimaakan ipai pidannao ati. ¹⁸ Uturuan an, umashaapa kaiman ipai pidan tuma.

¹⁹ Aizii o'min-mishidannao, pidan sha'apatan dono dikauda'o aimaakan u'ati, mana'a ukauna'ana'a, marii Tominkaru pa'an kaunaata unao. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinpan

kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Ōgaru'o nii kaunaata;

ōgaru'o nii kawinipinaata powaa iti,”*

Naobanai kian.

20 Mazan kaikapa'o pa'an usaadinpan koshan Tominkaru Paradan ida'a:

“Pidan to'ora-kizaitapa'o pugaru zamazin dono, putaa u'ati aimaakan unikan nii;

umaradakon dono, putaa u'ati utuzan nii.

Pusha'apatan an na'apa'o u'ati,

uba'azoinpan nii pa'ida'a pasha'apatanii aimaakan dau'an.”†

21 Mana'a putaapada'ana'a dikauda'o aimaakan sha'apata-kariwai pu'ati sha'apata-kidan pu'ati dikauda'o aimaakan. Mazan pusha'apata mishi'oraiman kaimana'o aimaakan, na'apa'o ida'ana'o nii pudikintan.

13

Mishidainao

na'iki wiizai zowaunaanao

¹ Marii pa'i ipai pidannao izo'atin wiizai zowaunaanao, usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan ati'o wuru'u ikazowautapanuz wiizai. Kai'oraz wiizai zowaunaanao, Tominkaru wuru'u zaamata'oraz idyaun kazowautapa'o nii wiizai. ² Ukau'an, pidan dikintapan dono idyaun, udikintapan Tominkaru zaamatanii wiizai zowaunaanao ni'o wuru'u. Na'iki pidan dikintapa'oraz idyaun, paaipan ati'o nii upataka'uta-kidinan. ³ Pidan sha'apata'o kaiman aimaakan, aonaa kanom nii utarian wiizai

* **12:19** Deuteronomy 32:35 † **12:20** Proverbs 25:21-22

zowaunaanao ai. Mazan pidan sha'apata'o dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Ukau'an, aonaan dono puaipan pumashaapan tarii wiizai zowaunaanao ai, pusha'apata kaimana'o aimaakan, uruu kaimana'o nii i'ati. ⁴ Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorunao wuru'u inaouz, sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan unao ati. Mazan pidan sha'apatan an dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Usha'apanum kau'an, ipataka'utan nii pidan usha'apatan dono dikauda'o aimaakan. Tominkaru ati'o wuru'u ikaudinanz, ipataka'utan dono pidan sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan. ⁵ Uruu idi, marii uizo'atin wiizai zowaunaanao, aonaa soo ipataka'utan ai mani unao, mazan uaitapan idi kaimana'o wuru'u na'apa'oraz.

⁶ Uruu idi'o marii kapam ukawinipinaatan tax, wiizai zowaunaanao ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati'o ikaudinanz wuru'u, ikazowautapananz wiizai. ⁷ Ukau'an usha'apata wuru'u iaipaniaz usha'apatan. Iaipan dono ukawinipinaatan tax, ukawinipinaata i'atiz. Kaina'an dono ba'oran tax iaipanii kawinipinaata-ka, marii ukawinipinaatan kapamaz. Utaapa ipai idyaun umanawunu'o nii.

Wamarainpaaka

⁸ Mana'a umawinipinaatapa'ana'a pidan. Soo marainpaaka-karu pa'an umawinipinaatapa uiriban ai. Pidan sha'apatina'o na'apa, izo'ati'o ipai Kakinaorii wuru'u. ⁹ Kaikapa'oraz Tominkaru kakinaori kida'a: Mana'a puba'orantapa'ana'a. Mana'a puzowia'ana'a pidan. Mana'a pukoidapa'ana'a. Mana'a

puna'azootapa'ana'a ba'oran pidan idiwau. Na'iki ipai ba'oran kakinaorii kida, ĩbaokopatinan kaikapa'a: “Pumarainapa ipai pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa.”¹⁰ Pidan marainpa'o pairiban, aona'o nii usha'apatan dikauda'o aimaakan pairiban ati. Ukau'an pidan marainpa'o pairiban, sha'apatina'o ipai kakinaorii aipan kawana'ati.

¹¹ Aizii na'apa'a naa pa'i umashaapa, uaitapan idi umanawunu'o aimaakan sha'apa'azon dono'ora'a naa wuru'u wamashaapanuz kai. Ukau'an, uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an, wakazannaata-kao kamoon, powa'a'ora'a naa umaonapatan wasakadinan dono'o wamishidan ai. ¹² Maonapa'a naa maruta'o dobatan, na'iki aizii wakanada'akan naa wuru'u. Mana'a naa washa'apaapa'ana'a aimaakan kida maruta'o dono'oraz usha'apaapauzokao. Washa'apata'a naa aizii kaiman kida'o aimaakan wakandan pu'u. ¹³ Kaimana'a naa washa'apainapa, kanada'o-karua'oraz pidannao mashaapan kawan. Aonaa wamako'ona'a mapidankiika'o baikopainapa-karu di'iti, oo wapo'idi'i na'a. Mana'a naa waba'orantapa'ana'a, oo wakaiwaa'ana'a wananaa madoronaa-daun na'iki kakiba'azonna'o ida'an. Mana'a naa wazunaapaaka'ana'a, oo wakishauziaaka'ana'a. ¹⁴ Na'iki mana'a naa wadi'itinpa'ana'a washa'apata'azon dau'u oia'o aimaakan, tuukia'oraz wananaa sha'apata'azon. Mazan mishi'oraiman, watamakapa'a naa pa'an Naobanai Jesus Christ kaduz.

14

Mana'a wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii

¹ Konaukii udapaapa mishidainao aona'oraz zii ĩmishidapan ma'ozakan. Mana'a ukashadaakapa'ana'a ĩtuma, ĩmishidapan idi pana'a unao ai. ² Panaadon kaina'a pidannao, aona'oraz zii ĩmishidapan ma'ozakan, ĩ'itiiman aonaa Tominkaru taapadan dunai nika-ka'o, uruu idi ĩnikan soo paowa-kariwai karikaonan. Na'iki kaina'a ba'oran mishidainao, ĩaitapa turuu panikan kanom kaduz karikaonan wanyukunui. ³ Pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, aonaa kizi pa'i udakoopan wuru'u aona'oraz unikan dunai. Na'iki pidan aona'oraz unikan dunai, aonaa kizi pa'i udakotan oia'o pidan nii, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui. Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatanii uruu papidanan nii. ⁴ Kandii nii pudakotan ba'oran pidan poitoru oia'o nii? Unaobana'o nii pa'an kowaada usha'apatan kaiman aimaakan, oo aonaa. Kaimana'o nii usha'apatan aimaakan, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o wuru'u wanaobanaa Tominkaruz, turua'o ukaminka'utan usha'apatan kaiman pakaudin-kizi.

⁵ Na'apa kapam, kaina'a panaadon mishida'o, utaapan pabi'i kida kamoo umanawunu'o nii ba'oran kamoo kida ai. Mazan ba'oran pidan ati, ipai kamoo na'apa kida pa'idiwaru umanawunun. Marii ipai pidan aitapan kanom kaimana'o aimaakan pasha'apatan nii. ⁶ Pidan taapa'oraz pabi'i kida kamoo umanawun nii,

utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u. Aizii pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, unikanuz, utaapan idi'o kapam Tominkaru umanawun nii wuru'u. Usha'apanum kau'an utoriinapanii Tominkaru ati panikanii dau'an. Na'apa kapam, pidan aona'oraz unikan pabi'i kida wanyukunui, aonaa unikanuz, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u, na'iki utoriinapanii kapam Tominkaru ati panikanii dau'an. ⁷ Aonaa na'ia'oram waunao mashaapan wa'ati'o karikaonan. Na'iki aonaa na'ia'oram waunao mawakan wa'ati'o karikaonan. ⁸ Wakakupan an, wanaobanaa Jesus Christ ati'o wuru'u wakakupanuz. Na'iki wamawakan an, waNaobanaa ati'o wuru'u wamawakanuz. Ukau'an, wakakupan an, oo wamawakan an, waNaobanaa idiwau waunao. ⁹ Uruu idi'o Jesus Christ mawakan na'iki ukakudan powaa iti, uruu kizi ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao Naobanaa nii.

¹⁰ Aizii pugaru, nika'oraz paowa-kariwai karikaonan, kanom nii pudakotan pumin-mishidan oia'o pidan nii, unikan idi kanom kaduz karikaonan wanyukunui? Aizii pugaru kapam, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, kanom nii pudakooan pumin-mishidan, umanikakan idi pabi'i kida wanyukunui? Ipai'o nii waunao kadishitan Tominkaru kanaapu ii diina'iti'i. Uruu'o nii pa'an: "kaiman," oo, "aonaa ukaimanan," kii, washa'apatanii kida dau'an.

¹¹ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

“Mishi òkakupan idi,’ Naobanaa kian,
‘mishi'o nii ipai pidannao dawukan òkanaapu ati,

na'iki ipai'o nii pidannao kowaadan, õgaru
 wuru'u Tominkaruz.' ”*
 12 Ukau'an ipai waunao, wakowaadan nii
 washa'apatanii dau'u Tominkaru ati.

*Aonaa wawaota-kida'ana'a
 wamin-mishidan*

13 Ukau'an aona'a naa wadakota'ana'a
 wamin-mishidan oia'o pidan nii. Mazan
 mishi'oraiman, watoma'a naa wanyukunuu
 aonaa kizi washa'apatan aimakaan pozawata-
 kida'o nii ïdyaun oia'o di'iti. 14 Õzaamatinpan
 idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, õaitapa
 kaimanaiman aonaa na'ia'oram wanyukunui
 oia'o Tominkaru ati unika-kao an. Mazan pidan
 zauda-kidan an oia'o Tominkaru ati unika-kao
 wuru'u wanyukunuiz, aizii unikan anaz, oia'o
 wuru'u usha'apataniaz. 15 Pukasha'oradan
 an pumin-mishidan nyukunuu punikan
 idi wanyukunui, aona'oraz uzauda-kidan
 ukaimanan unika-kao, aonaa pumarainpan
 mani uruu wuru'u. Aonaa pu'oia'ana'a pumin-
 mishidan nyukunuu punikan ida'an wanyukunui
 aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao,
 uruu dikin ia'o Christ Jesus mawakan. 16 Aonaa
 putaapada'ana'a kaimana'oraz pu'itiiman
 pusha'apatan aimakaan, kaunamanaata-kao
 dikauda'o nii. 17 Usha'apanum kau'an Tominkaru
 naobanaitapa-kao, aonaa aimakaan nika-kao, oo
 tuza-kao di'ii'aka'o mani. Mazan mashaapa-karu
 sakitapa, kaiman, na'iki konaukii, Kaimana'o
 Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. 18 Pidani
 kaudinan an na'apa Christ ati, kaimana'o nii

---

* 14:11 Isaiah 45:23

Tominkaru ati. Na'iki kaimana'o nii pidannao paradan udau'an.

¹⁹ Ukau'an, marii karikaonan watiwaa washa'apatan kaimana'o aimaakan, wa-mashaapa kizi kaiman wamin-mishidannao tuma, na'iki wama'ozakada kizi ñnyukunuu.

²⁰ Aonaa pupataka'ua'ana'a Tominkaru sha'apataniaz mishida'o nyukunuu ii, punikan ida'an wanyukunui. Ipai wanyukunui turua'o unika-kaao. Mazan dikauda'o wuru'u pidan nikanuz wanyukunui pawaota-kida-kinaa nii pamin-mishidan oia'o di'iti. ²¹ Ukau'an sakitapa'o aimaakan sha'apata-kaao: aonaa punika'ana'a wanyukunui, oo putuza'ana'a ma'ozaka'o riwunii, oo pusha'apata'ana'a aimaakan pumin-mishidan waota-kinaa nii oia'o di'iti. ²² Ukau'an na'apa'oram pumishidanii, soo Tominkaru ati puparada udau'an. Pidan sha'apatan an paaitapanii kaimana'o aimaakan, na'iki unyukunuu kowaadan an u'ati aonaa oia'o mani wuru'u usha'apataniaz, konaukia'o pidan uruu. ²³ Mazan pidan zauda-kidan an aonaa ukaimanan unika-kaao wuru'u wanyukunui, mazan upu'u zii unikanuz, oia'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz, unikan idi wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan. Usha'apanum kau'an, oia'o wuru'u pidan sha'apatanuz aimaakan aona'oraz uaitapan kaimanaiman, kaimana'o oo oia'o wuru'u pasha'apataniaz.

15

Marii washa'apatan aimaakan ba'orainao konaukii-kinaa nii

¹ Waunao, ma'ozaka'oraz wamishidapan, marii wama'ozakadan wunao nyukunuu'u aona'oraz zii ãmishidapan ma'ozakan. Aonaa wadi'itapa'ana'a washa'apatan aimaakan soo waunao konaukii-kinaa nii karikaonan. ² Mazan mishi'oraiman, marii washa'apatan aimaakan wairibannao konaukii-kinaa nii, wama'ozakada kizi ãmishidapan. ³ Usha'apanum kau'an, Jesus Christ sha'apatan aimaakan aonaa paugaru konaukii-kinaa ni'o mani. Mazan usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Pidannao dakoopan dono pugaru, ôgaru Tominkaru baiaapa ãparadan kida."* ⁴ Ipai kotua'o saada-kariwai kida Tominkaru paradan, usaada-kaowatominapa-kinaa ni'o. Na'iki kaminka'uta'o nii waunao, aonaa kizi wadopiidinan kasha'ora'o sha'apan dono wa'ati. Na'iki ma'ozakada'o nii wanyukunuu, aonaa kizi wakashadinan wazaudapan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

⁵ Ôtoriinpan Tominkaru ati, kaminka'uta'oraz waunao wadopiidinan ai, na'iki ma'ozakada'oraz wanyukunuu. Marii kizi ukaminka'utan udi'itinpan patumaaka umin-mishidannao tuma, utamakapan ida'an Christ Jesus mashaapan kaduz. ⁶ Baokopa kizi unao, bauda'apa'o pidan kawan ukonaukii-kidan Tominkaru, waNaobanaa Jesus Christ Daruz.

⁷ Ukau'an, konaukii udapaapa umin-mishidannao, na'apa Jesus Christ dapaapan kawan konaukii unao, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru. ⁸ Ôkowaada sha'atii u'ati, Jesus

---

* 15:3 Psalm 69:9

Christ kaawan Jewnao minka'u ni'o, kainaabata'o nii Tominkaru mishian paparadan, ĩdokozaunnao ati'oraz ukowaadan pasha'apatan nii. ⁹ Na'iki turuu kizi kapam Gentilenao konaukii-kidan Tominkaru, ukamunan-kidan idi ĩdyaun. Na'apa usaadinpan kawan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Uruu idi, õkonaukii-kidan nii pugaru,

Gentilenao tuma;

õkonaukii-kidan nii pugaru,

õkunuiian ida'an kunui.”†

¹⁰ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Unao, Gentilenao,

ukonaukii baokopa Tominkaru pidanannao tuma.”‡

¹¹ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Ukonaukii-kida Naobanai, ipai unao Gentilenao, ipai unao pidannao ukonaukii-kida uruu.”§

¹² Kaina'a Prophet Isaiah saadanii kapam kaikapa'a:

“Kaawa'o nii Jesse* takaan-daun diina'iti'i,

na'iki uru'o ni'i naa kazowautapa Gentilenao.

Uruu ida'ana'o nii Gentilenao zaudapan Tominkaru sha'apatan

wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii.”†

¹³ Otoriiinpan Tominkaru ati, toma'oraz wanyukunuu kazaudapanu'o nii, marii kizi utaan unao ati kaimanaiman konaukii-karu na'iki kaimanaaka-karu, umishidan ida'an uruu.

† 15:9 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 ‡ 15:10 Deuteronomy 32:43

§ 15:11 Psalm 117:1 * 15:12 Jesse: uruu King David daru.

† 15:12 Isaiah 11:10

Uzaudapatinan ma'ozakadin kizi, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

*Kanom ni'o Paul saadan
di'oraz kaarita'a*

¹⁴ Ōmin-mishidannao, tuukii ōmishidan usha'apaapan kaiman aimaakan u'atiaaka. Kaimanaiman uaitapan Tominkaru aipaniaz uaitapan, na'iki uaitapa utominapa-kidaakan udau'u. ¹⁵ Mazan di'ora'a ōkaaritan ida'a, ma'ozaka ōparadan pabi'i kida aimaakan dau'an, ōnyukunuu-kidan u'ati utominapa-kida-kinao. Ōsaadan na'apa, Tominkaru kamunanun idi ō'ati. ¹⁶ Uzaamatan ōgaru kaudina'o nii Christ Jesus ati, kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, faadaa kaudinan kawan. Ōtaa kizi ĩdyaun kaduunu'o aimaakan kawan, ukonaukii-kidan ni'oraz, Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an ĩdyaun. ¹⁷ Ukau'an ōatadapa wuru'u kaudin-kizai Tominkaru ati'oraz ōsha'apaapan, ōzaamatinpan ida'ana'oraz Christ Jesus ida'ati. ¹⁸ Ōparadan nii soo Christ sha'apatanii dau'u ōgaru ida'an, Gentilenao izo'ati-kinaa ni'oraz Tominkaru, ōkowaadanii na'iki ōsha'apatanii kida ida'ana'oraz. ¹⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an, iriba ōsha'apatán umanawun kida'o aimaakan. Ukau'an, Jerusalem iki'o atii Illyricum iti, ipai ōmorotinan donoi kida. Aizii ipai'i naa ōkowaadan na'ii'aka Christ daua'o Kaimana'o Kuwai.

²⁰ Tuukia'o ōkakuwaapa'azon donoi kawana'ati, aona'oraz zii kanom kowaadauzon na'ii Christ daua'o Kaimana'o Kuwai, uruu aonaa kizi ōkaudinan ba'oran pidan sakadani kaudin-kizai

ida'a. ²¹ Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a:

“Wunaou'u, aona'oraz kakuwaapauzo-karu i'ati udau'an,

ĩaitapan nii uruu.

Na'iki wunaou'u, aona'oraz ĩabatauzon udaua'lo kuwai,

ĩaitapan nii uruu.”†

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

²² Kotua'iki'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, mazan aonaa ōturuudinan. ²³ Mazan aizii, ōipaia'a naa ōkaudin-kizi ipai wiizai kawana'ati da'ana'a. Ukotua'ikin idi'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, ²⁴ na'ana'o nii ōaipan ōmorowautapa'akan ōmakopan dono Spain iti. Ōkonaukii-tina'akan dauna'an utuma, ōdobatan ni'i naa, na'iki ōaipan nii pa'i ukaminka'utan ōgaru, ōkaawa kizi Spain iti.

²⁵ Mazan kiwiin ōmakon nii zii Jerusalem iti ōwanaka'anan taa-kariwai aimakaan kida na'iainao mishidainao ati. ²⁶ Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka'o mishidainao, tuukii ĩka'idiwata'azon Tominkaru pidananao, dadara'oraz ĩbaiatan mashaapa-karu Jerusalem ii. ²⁷ Panyukunuu aipan ati'o wuru'u ĩkaminka'uta'azonuz ĩdyaun. Mazan mishi ĩsha'apatan ni'o wuru'u na'apa'oraz, ĩmawinipinaatapanii kawanu'o Jerusalem ia'o mishidainao. Usha'apanum kau'an, ĩnao Jewnao di'iki'o Gentilenao ka'idiwainan kaimana'o idi, Jewnao kowaadan ida'an i'ati Kaimana'o Kuwai Jesus daua'oraz. Ukau'an, na'apa'o kapam

---

† 15:21 Isaiah 52:15

Gentilenao ka'idiwatanuz Jewnao kaimana'o idi, pataan ida'an pasha'apauz i'ati. ²⁸ Aizii õtaankan dauna'an i'ati dyuuda-kariwai i'ati, õmakon ni'i naa Spain iti. Na'ana'o ni'i naa õmorowautaana'akan Rome an unao ida'an. ²⁹ Na'iki õaitapa, õkaawan dono unao di'iti, õkaawakidan nii kaimana'o aimaakan Christ di'iki'o, ma'ozakada'o nii wamishidapan.

³⁰ Aizii õmin-mishidanna, wazaamatinpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, na'iki wamarainpaakan idi Kaimana'o Doronaa ida'an, õpishaan tuukii utoriinpan õtuma Tominkaru ati, õgaru dau'an. ³¹ Upishaa Tominkaru, marii kizi ukazannaatan õgaru mamishidakainao ai, Judea Baara ii akainauz. Na'iki upishaa uruu, Jerusalem iainao mishidainao konaukii-kida kizi aimaakan õna'akaniaz i'idi'iti. ³² Utoriinapa na'apa, konaukii kizi õkaawan unao di'iti, Tominkaru aipan an una'apan, wama'ozakadaaka kizi õna'ia'akan dono unao tuma.

³³ Õtoriinpan Tominkaru ati, una'a kizi ipai unao tuma, uruu taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa. Amen.

16

Paulnao dyuudan paparadan mishidainao ati

¹ Õkia'azon unao ati wadadakoo Phoebe dau'an, kaimana'o pidan oroo, kaminka'uupa'o mishidainao Cencreae ii. ² Okaawan dono unao di'iti, konaukii udapaapa oroo, na'apa mishidainao aiapa-kao kawan i'naubaa pamin-mishidan, usha'apanum kau'an mishida'o Jesus wuru'u orooz. Oaipan an ukaminka'utan

paugaru kanom dau'an karikaonan, ukaminka'uta pa'i oroo. Usha'apanum kau'an, iriba'o okaminka'utauzon pidannao, õgaru okaminka'utauzonii kapam.

³ Õparadan pa'i Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, õmin-kaudinannaouz Christ Jesus ati. ⁴ Ñnao kazannaatauzonii õgaru, ñaitapan pu'u kichana'iki-kia'o wuru'u pasha'apataniaz. Uruu idi kaiman õnyukunuu ñ'ati, na'iki ipai mishidainao Gentilenao kaiman ñ'ati kapam ñkazannaatan õgaru. ⁵ Õparadan pa'i kapam mishidainao ati, ñdapu ia'oraz ñbaokopainpauzon.

Õparadan pa'i Epenetus ati, õmarainpaniaz. Uruu kiwiini'o umishidan Jesus Christ Asia Baara ii.

⁶ Õparadan pa'i Mary ati, dadara'oraz okaudin an okaminka'uupan unao. ⁷ Õparadan pa'i Adronicus na'iki Junia ati, õmin-Jewwnaouz, õgaru tuma'oraz ñtarauzo-ka. Ñnao kowaadapa'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimanaimana'o mishidainao aitapan ñdyaun. Ñnao kiwiini'o ñmishidan Jesus Christ õgaru ai. ⁸ Õparadan pa'i Ampliatus ati, õmarainpaniaz uzaamatinpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati. ⁹ Õparadan pa'i Urbanus ati, wamin-kaudinanz Jesus Christ ati.

Õparadan pa'i kapam Stachys ati, õmarainpaniaz kapam.

¹⁰ Õparadan pa'i Apelles ati, tiwaa-kariwaiz na'iki tukapa-kida'oraz mishi'o pamarainpan Christ. Õparadan pa'i mishidainao ati mashaapainnaouz Aristobulus dapu ii. ¹¹ Õparadan pa'i Herodian ati, uruu Jew õgaru kawan.

Õparadan pa'i mishidainao ati, mashaapainauz Narcissus dapu ii. ¹² Õparadan pa'i Tryphena na'iki Tryphosa ati. Ìnao zunnao dadara'o ìkaudinan waNaobanaa Jesus ati. Õparadan pa'i Persis ati, òmarainpaniaz, na'iki dadara'oraz okaudinan waNaobanaa ati. ¹³ Õparadan pa'i Rufus ati, kaimana'oraz manawun ukaudinan waNaobanaa Jesus ati. Na'iki õparadan pa'i kapam udaro ati, taapa'oraz da'i õgaru paudani kawan.

¹⁴ Õparadan pa'i Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas na'iki Hermas ati, na'iki ipai ìtumainauz mishidainao ati. ¹⁵ Õparadan pa'i Philologus, Julia, Nereus na'iki udadakoo ati, na'iki Olympas ati. Na'iki ipai ba'orainao ìtumainauz mishidainao ati.

¹⁶ Kõnaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.* Ipai da'ainao mishidainao Jesus Christ, ìdyuudan paparadan unao ati.

¹⁷ Õpishaan tuukii unao õmin-mishidannao: uzaudinpa'a naa wunao aia'a, buutaaka-kida'oraz pidannao, na'iki to'orataaka-kida'oraz ìdyaun pa'atiaaka, na'iki pozawaabi'ita-kida'oraz ìmishidapan Christ. Na'iki pana'iti'oraz ìkuwaa unao tominapa-kida-kao ai. Mana'a unyukunuupa'ana'a ìdyaun! ¹⁸ Pidannao na'apa'oraz ìsha'apatan aimaakan, aonaa waNaobanaa Jesus Christ ati'o mani ìkaudinan wuru'u, mazan soo panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan. Konaunam ìtoman

---

* **16:16** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, ìtukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an ìdyaun pakaozoo ati, oo pataawu ati, oo panaadon paka'u ati.

pakuwaa na'iki ĩkonaukii-kida nii kawanu'o pidan, na'apa'o ida'an ĩmariidan pidan. Aona'oraz uzaudinan na'apa'o mariidin-karu ai!

¹⁹ Ipai'i naa pidannao abatan unao izo'atipan dau'u Kaimana'o Kuwai, ukau'an tuukii ōkonaukian unao dau'an. Mazan una'apan pu'u, ōaipan uaitapan kaimanaiman kanom kaimana'o usha'apata-ka'o, na'iki aonaa kizi uturukadinan oia'o aimaakan dau'ati. ²⁰ Tominkaru, taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa wamin-mishidannao tuma, kadimana'o ni'i naa umainaabatan Satan, aonaa kizi powa'a udikintan unao. Ōtoriiñpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun manawun unao ati.

²¹ Timothy, ōmin-kaudinan Jesus Christ ati, udyu-udan paparadan unao ati. Lucius, Jason, na'iki Sosipater, ĩnao Jewnaouz ōgaru kawan, ĩdyuudan kapam paparadan unao ati.

²² Aizii ōgaru Tertius, kaminka'uta'oraz Paul saadan di'ora'a kaarita'a. Ōdyuudan kapam ōparadan unao ati, ōmin-mishidannaouz Jesus Christ.

²³ Gaius, uruu dapu ia'o ōgaru Paul mashaapan, na'iki uruu dapu ia'o mishidainao choochiipauzon, uruu dyuudan kapam paparadan unao ati. Erastus, awunuutapa'oraz wiizai puraatan da'a'a, udyuudan kapam paparadan unao ati. Wa'inawuzu Quartus, udyuudan kapam paparadan unao ati.

²⁴ [Ōtoriiñpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun tuukii unao ati. Amen.]†

---

† **16:24** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadin-panu'u.

Paul katokontan pakaaritan

²⁵ Marii wakonaukii-kidan Tominkaru! Uruu turua'o uma'ozakadan wamishidapan ōkowaadani Kaimana'o Kuwai ida'an, Jesus Christ daua'oraz. Kotu'u, kotu'u, amazada tominan di'iki'o, dizinapa Tominkaru taapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru prophetinno saadauzonii kida Tominkaru paradan ida'an uaida-kida kaawa'anaa, Tominkaru karikaonanu'o ukakupan dyuudan kawana'ati. Ipai kizi pidannao, ipai amazada kawana'ati imishidan na'iki iizo'atin Christ.

²⁷ Uruu bauda'apa Tominkaru, na'iki uruu paba'orantin aitapa'o ipai aimaakan. Marii kizi ipai waunao, karikaonan wakonaukii-kidan uruu, Jesus Christ kaminka'utan ida'an waunao. Amen.

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1